

Univerzita Karlova
Filozofická Fakulta
KATEDRA PEDAGOGIKY

Bakalářská práce

Eliška Sedláková

Vývoj obecné školy v Radotíně

The Development of Radotin Elementary School

Praha 2014

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Růžena Váňová, CSc.

Poděkování

Ráda bych poděkovala Doc. PhDr. Růženě Váňové, CSc. za odborné vedení bakalářské práce a cenné rady při jejím zpracování.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V ..... dne .....

.....

podpis

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o vývoji obecné školy v Radotíně a zabývá se především obdobím od roku 1874 do roku 1945. Práce se zaměřuje na běžný život ve škole, stavby školních budov, učitelský sbor, žáky a práci místní školní rady. Úvod práce se zabývá počátky radotínského školství, následně se práce zabývá obdobím během první světové války, poté vývojem obecné školy v době první republiky a závěr práce je zaměřen na chod školy během druhé světové války. Zdrojem pro tuto práci byla dostupná literatura, zejména však dokumenty pramenné povahy.

Klíčová slova

obecná škola, Radotín, historie školství

Abstract

This bachelor thesis deals with the development of Radotin Elementary School, especially with the period from 1872 to 1945. The thesis is focused on the daily life at school, the construction of school buildings, the teacher staff, the pupils and work of the local school. The introduction discusses the beginnings of Radotin school system followed by the World War I. period and the elementary school development during the First Republic. The conclusion of thesis is focused on the development of the school during World War II. . The source for this thesis was available literature particularly source documents.

Keywords

elementary school, Radotin, history of school,

Obsah

Úvod.....	8
1. Počátky radotínského školství.....	9
1.1 Školní budovy.....	10
1.1.1 Prostorové podmínky školy.....	10
1.1.2 Popis školní budovy.....	13
1.2 Vnitřní rozdělení školy.....	14
1.3 Učitelé.....	14
1.3.1 Učitelé na radotínské obecné škole.....	15
1.4 Žáci.....	18
1.4.1 Žáci z Horních Černošic.....	19
1.4.2 Školní docházka.....	20
1.4.3 Zdravotní stav žáků.....	22
1.5 Vyučování.....	23
1.6 Místní školní rada v Radotíně.....	24
2. Radotínská škola za první světové války.....	27
2.1 Radotín za první světové války.....	27
2.2 Učitelé na radotínské obecné škole.....	29
2.3 Žáci.....	30
2.3.1 Slavnosti.....	31
2.3.2 Zdravotní stav žáků.....	31
2.3.3 Školní docházka.....	31
3. Radotínská škola v době první republiky.....	33
3.1 Školní budova.....	33
3.2 Učitelé na radotínské obecné škole.....	34
3.3 Žáci.....	37
3.3.1 Slavnosti.....	37
3.3.2 Školní docházka.....	39
3.3.3 Zdravotní stav žáků.....	40
3.4 Spolky pro mládež.....	40
3.4.1 Československá péče o dítě.....	40
3.4.2 Dorostový odbor Červeného kříže.....	41
4. Obecná škola v Radotíně za druhé světové války.....	42

4. 1 Učitelé	42
4. 2 Žáci.....	44
4. 2. 1 Školní docházka	45
Závěr.....	47
Seznam použité literatury	48
Přílohy	50

Úvod

Moje bakalářská práce je zaměřena na vývoj obecné školy v Radotíně od roku 1874 do roku 1945. Toto datové rozmezí jsem si zvolila proto, že je to podle mého názoru stěžejní doba v historii radotínské obecné školy. Hlavním cílem mé práce je analyzovat vývoj ve výše zmiňovaném období. Především se zaměřuji na jednotlivé učitele, změny v učitelském sboru, počty žáků v různých obdobích či na stavby školních budov.

Téma práce jsem si vybrala z několika důvodů. V první řadě jsem chtěla zpracovat téma, které je spojené s historií, protože mne vždy zajímala. V druhé řadě pro mne bylo důležité, abych psala o tématu, ke kterému mám blízko. Má rodina pochází z Radotína a na radotínskou školu chodil již můj dědeček (a samozřejmě i já).

Čerpala jsem převážně z historických pramenů, například ze školních pamětních knih, protokolů místní školní rady, protokolů učitelských porad a podobně, které jsou uloženy ve Státním archivu Dobřichovice. A dále z dobové literatury, ale i z literatury, která vyšla na konci 20. století a na začátku 21. století.

V úvodu se zaměřuji na počátky školství v Radotíně, které byly ovlivněny dvěma velmi důležitými školskými zákony (Všeobecný školní řád z roku 1774 a Hasnerův zákon z roku 1869). Dále se zabývám stavbami školních budov, složením prvního učitelského sboru obecné školy a žáky. Poté se zaměřuji na školní život a život radotínských občanů za první světové války. Následně se zabývám chodem radotínské obecné školy v době první republiky. Závěrem práce přibližuji nejen osudy radotínských učitelů za druhé světové války, ale i osud samotné školy.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol, které jsou nazvány podle toho, jakým obdobím se zabývají. Kapitoly jsou podobně strukturovány, aby bylo možno porovnat jednotlivá subtémata

1. Počátky radotínského školství

„O počátcích radotínského školství nevíme nic určitého. Třebotovské matriky se zmiňují o radotínských učitelích teprve od r. 1715.“¹ Prvním učitelem v Radotíně byl tedy pravděpodobně od roku 1715 pan Martin Tichý, který vyučoval své žáky v takzvané zádušní chalupě, která stála od roku 1684 v blízkosti kostela. Tato chalupa patřila církvi a měla jednu místnost o rozměrech 6 na 8 metrů. Místnost sloužila nejen pro výuku, ale i jako byt pana učitele.

V roce 1774 připravil opat Johann Ignác Felbiger k vydání *Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích*, který byl Marií Terezií vyhlášen 6. prosince 1774. Tento řád předepisoval vzdělávací povinnost pro děti od šesti do dvanácti let, jejichž rodiče neměli dostatek finančních prostředků na zaplacení domácího učitele.² Zavedením tohoto řádu začal pomalu stoupat počet radotínských žáků. V roce 1820 musela být školní chalupa rozšířena o dvě místnosti, jelikož ji v tuto dobu navštěvovalo více než patnáct žáků, kteří se již do malé třídy nevešli.

Počet žáků se i nadále zvyšoval, a to z těchto důvodů: během roku 1857 byly k Radotínu přiškoleny obce Horní a Dolní Černošice, do Radotína přicházeli noví obyvatelé a v roce 1869 byl zaveden Hasnerův zákon. „*Hasnerův zákon zaváděl osmiletou školní povinnost, rozšířil obsah vzdělávání (nové vyučovací předměty), vymezil nová pravidla ekonomického a sociálního zabezpečení učitelů a zejména zřídil obecné osmileté školy a osmileté školy měšťanské, které mohly být jen tříleté, když navazovaly na nižší pětiletý stupeň školy obecné.*“³

Zádušní chalupa byla v této době ve velmi špatném stavu, vypadala jako nejbídnější chatrč. Proto se patronka školy kněžna Öttigen z Wallersteinu rozhodla za přispění obce postavit novou školní budovu. Bohužel, zástupci obce na tento návrh nepřistoupili a tím vyjednávání o stavbě skončilo. Jelikož se o stavbu nové školní budovy nezajímal ani zbraslavský okres, pod který v té době Radotín patřil, muselo se v zádušní chalupě vyučovat až do roku 1871. V tomto roce nařídil okresní hejtmán postavit novou školní budovu.⁴ O stavbě nové školní budovy pojednává následující podkapitola.

---

¹ Pamětní kniha obce Radotína 1921-1955 (xerokopie uložena ve Státním okresním archivu Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích)., str. 171

² KASPER, Tomáš, KASPEROVÁ Dana., *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2429-4., str. 85

³ tamtéž, str. 97

⁴ KOLEKTIV AUTORŮ. *Knihy o Radotínu*. Praha: MILPO MEDIA s.r.o., 2011. ISBN 978-80-87040-20-1., str. 89

1.1 Školní budovy

1.1.1 Prostorové podmínky školy

Stavba budovy pro obecnou školu byla započata na jaře 1872 a byla zadána staviteli Františku Vodvářkovi ze Zbraslavi. Základní kámen školy vysvětil farář a kněz Matěj Krotký z Třebotova 29. července 1872. Po dobu stavby školy byl pronajat sál v hostinci U české koruny za 150 zlatých ročně. Nová školní budova byla dokončena 15. září 1873. Celková cena za stavbu činila 14 600 zlatých a byla zaplácena z obecní školní pokladny.

Nová školní budova měla několik nevýhod. Při silném větru padaly ze střechy tašky a okna profukovala. V období velkých dešťů byla škola odříznuta od ostatních vesnic, jelikož potok byl rozvodněný a okolní pole byla tak podmáčená, až se děti v blátě topily. Jestliže se děti i přesto dostaly do školy, stávalo se, že výuka musela být přerušena, protože nárazy kapek na okna byly velmi hlučné.⁵ Lze jenom spekulovat, co zapříčinilo, že nová školní budova měla tolik nedostatků. Podle mého názoru byla celková cena příliš nízká, a tudíž usuzuji, že se použily například nekvalitní materiály.

V přízemí školy byla v roce 1887 upravena místnost pro novou třídu. Učebna druhé třídy byla přepažena cihlovou příčkou a v nově vzniklé části byl vytvořen školní kabinet.

Jelikož ve školním roce 1896/97 přibylo 57 žáků, musela se od 1. května 1896 pronajmout místnost ve mlýně u Dědků. Pronajatá místnost byla pro výuku dětí nevyhovující, ale jiná místnost k pronájmu v Radotíně nebyla. Proto místní školní rada začala řešit tento problém a podala žádost k c. k. okresní školní radě o povolení přístavby ke školní budově. Podle zápisů ze schůzí místní školní rady lze usoudit, že c. k. okresní školní rada přístavbu neschválila.

Mezitím uběhl rok a stále nebyla v Radotíně vhodná místnost k pronájmu. Na tuto situaci reagovali členové místní školní rady a na květnové schůzi roku 1897 se znovu rozhodli poslat plány na přístavbu školy k c. k. okresní školní radě. Avšak c. k. okresní rada vrátila tuto žádost s poznámkou, že podle znalců nelze přístavbu školy realizovat, a nařídila, aby místní školní rada v Radotíně předložila do čtrnácti dnů plány na stavbu nové školní budovy. Vypracováním plánů byl pověřen pan Ferdinand Slabý.

Pro budovu nové školy navrhla místní školní rada pozemek s číslem 316. I přesto, že v blízkosti tohoto pozemku se nacházely dva hřbitovy a podle nařízení zemského výboru v Praze ze dne 22.

---

⁵ Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích (dále jen SOkA Praha-západ), Obecná škola Radotín (dále jen OŠ Radotín), Pamětní kniha 1877-1907.

dubna 1896 č. 24187 byla stavba školy na tomto pozemku vyloučena. Poté byl návrh sepsán a poslán k c. k. okresní školní radě ke schválení.

„...pro stavbu nové školní budovy výměrem c. k. okresní školní rady na Smíchově ze dne 5. července 1899 čís. 3391, usnáší se místní školní rada společně s místním školním zastupitelstvem, koupiti nabízený a doporučený pozemek od p. Josefa Schneimberga za trhovou cenu per 3.500 zl. Na základě tohoto usnesení pozván byl pan Bedřich Knore lesmistr ve výslužbě v zastoupení pana Josefa Schneimberga do zasedací síně, aby se vyjádřil, zdali nabízený pozemek za cenu per 3.500 zl. prodá. Týž prohlásil, že nabízenou cenu per 3.500 za pozemek číslo 82/2 v Radotíně ve výměře 1.500 s. prodává. Načež byla ihned sepsána prozatímní kupní smlouva, která byla podepsána čtyřmi členy místní školní rady a čtyřmi členy obecního zastupitelstva a panem Bedřichem Knorem.“⁶

Po podepsání smlouvy vyhlásila místní školní rada konkurz na dodavatele stavby nové budovy školy. Tento konkurz byl vyhlášen v Národních listech a v Národní politice. Ke konkurzu se přihlásilo 29 zájemců (jedenáct zájemců na celkovou stavbu, tři zájemci na práce klempířské, dva zájemci na práce truhlářské, dva zájemci na práce natěračské, čtyři zájemci na práce zámečnické, tři zájemci na práce kamnářské, jeden zájemce na hromosvodné zařízení a jeden zájemce na dodávku travers a na práce kovářské). Po přečtení všech „offerů“ (nabídek) se místní školní rada jednohlasně shodla zadat stavbu nové školní budovy panu Ferdinandovi Slabému, mistru zednickému ze Smíchova, který navrhl, že celková stavba bude stát 61 209 korun. Kovářské práce byly zadány kováři Václavu Táborskému z Radotína a truhlářské práce byly zadány Václavu Ledeckému, mistru truhlářskému z Modřan. Stavebním odborným dozorem byl jmenován pan Z. Nechvíle, inženýr ze Zbraslavi.

Stavba nové školní budovy začala v roce 1900 a byla dokončena v roce 1901. Celková cena nakonec byla 80 154 korun a 62 haléřů.

Dne 15. září 1901 se konalo svěcení nové školní budovy. Program svěcení byl následující: v půl desáté dopoledne byla „slavná služba boží“, poté se všichni přesunuli k nové školní budově, kde řídící učitel pronesl slavnostní proslov, po kterém následovalo posvěcení školní budovy, a nakonec přítomní absolvovali prohlídku školy. Po programu pro širokou veřejnost se pro pozvané hosty konal oběd v hostinci U české koruny.

V prosinci roku 1902 byla podepsána směná smlouva mezi místní školní radou a obecním zastupitelstvem. Předmětem smlouvy byla výměna nové školní budovy za starou školní budovu.

---

⁶ SOKA Praha-západ, Místní školní rada Radotín (dále jen MŠR Radotín), Protokoly místní školní rady 1894-1914., str. 51

O velikonočních prázdninách roku 1911 proběhly ve školní budově změny a úpravy. Školník se odstěhoval do obecního domu a jeho byt byl upraven na školní kabinet. Místo šatny se zřídil kabinet pro školníka. A byt řídícího učitele byl přepažen na dvě poloviny a vznikla nová třída.

Nová školní budova nesloužila pouze pro výuku žáků, ale také pro volnočasové aktivity. O tom, komu se pronajmou prostory školní budovy, rozhodovala výhradně místní školní rada, která byla jediným zákonným správcem a majitelem školy. „*Ovšem usnese-li se místní školní rada propůjčiti školní místnosti, podléhá toto její usnesení podle výn. zem. škol. rady v Praze z 12. března 1888, čísl. 42.010 (Vějs. vlád z r. 1888, str. 37) schválení okresního školního úřadu, který – shledá-li to z důvodů pedagogických a zájmů školy nutným – může udělení schválení odepříti. Naopak zase usnese-li se místní školní rada zamítnouti žádost kterékoliv korporace za propůjčení školních místností, nemůže jiný úřad usnesení to změnit.*“⁷

Jako první bych uvedla žádost o zapůjčení některé ze tříd ve čtvrtek odpoledne pro výuku náboženství od izraelské náboženské obce ze Zbraslavi. Místní školní rada projednávala tuto žádost na schůzi 8. června 1899 a žádost zamítla, jelikož každý čtvrtek odpoledne probíhal úklid všech tříd.

Dne 12. března 1903 schválila místní školní rada, aby se školní tělocvična propůjčila Dámskému odboru tělovýchovné jednoty. Řídící učitel Václav Schmíd navrhl na schůzi 23. března 1904, aby při cvičení dámského odboru ve školní tělocvičně byla přítomna některá ze starších místních dam. Jako důvod uvedl, že cvičitel tělocviku je muž. Ostatní členové místní školní rady souhlasili s jeho návrhem – aby byla zachována dobrá pověst školy. Dámský odbor využíval tělocvičnu pouze do roku 1906, pak se pro nedostatek členek rozpadl.

Od roku 1908 začali ve školní tělocvičně cvičit dorostenci z Tělocvičné jednoty Sokol Radotín a od roku 1914 probíhala jejich cvičení každý večer v týdnu kromě neděle, která se považovala za den klidu. Jako pedagogický dozor byl určen pan učitel J. Holík. Sokol se školou spolupracoval i jinak, společně pořádaly například dětský den či výlety pro žáky, kteří chodili cvičit.

Do nové školní budovy byl přijat nový školník – pan Mareš, ovšem pouze na poloviční úvazek s platem 20 korun měsíčně. Jeho manželka byla přijata na plný úvazek. Manželé dostali byt a palivo. Jejich povinnosti byly podrobně vypsány ve Služebním řádu.

Podle zákona se měly školní místnosti vytírat jednou za rok. Pan Mareš však vytíral třikrát za rok (o vánočních prázdninách, velikonočních prázdninách a velkých prázdninách), což bylo bráno jako hygienický pokrok na škole.

---

⁷ ENDT, Josef. *Místní školní rady – kulturní a osvětová činnost samosprávy*. Praha: Sociální služby, 1931, str. 145.

V srpnu roku 1908 se usnesla místní školní rada nabídnout panu Marešovi trvalé zaměstnání. Pan Mareš nabídku přijal a stal se tak školníkem na celý úvazek. Pro zajímavost, plat paní Marešové byl 240 korun ročně a plat pana Mareše byl 900 korun ročně.

Pan Mareš odešel na odpočinek v osmdesáti letech 1. července 1930. „Školu udržoval vždy v čistotě a pořádku, svědomitě se staral o vše, co mu bylo svěřeno. K dětem byl vlídný, starostlivý a shovívavě pohlížel na dětská provinění.“⁸

1.1.2 Popis školní budovy

Nová školní budova měla jedno patro. „Za pamětní deskou ve vchodu do nové školní budovy byla zazděna pamětní listina, uzavřená v zinkovém pouzdře.“⁹ Ve škole byly čtyři velké a světlé učebny, bezplatný byt pro řídícího učitele a bezplatný byt pro školníka. Byt se skládal z kuchyně, jednoho pokoje a komory. Od školního roku 1906/07 bylo do školní budovy zavedeno elektrické osvětlení.

V nové školní budově byla také tělocvična o rozměrech 15,08 krát 6,38 metru. Byla vybavena dřevěným trámem připevněným pod stropem (tento trám byl v roce 1908 vyměněn za železné traverzy), který sloužil k zavěšení žebříku, kruhů a šplhadla. Dále zde byla bradla, můstek pro skok, kladiny a ukazovací stůl. Podlaha tělocvičny byla napuštěna olejem, aby se při cvičení nevířil prach. V roce 1909 bylo do tělocvičny pořízeno elektrické osvětlení z nákladů Tělovýchovné jednoty Sokol Radotín. Během zimy pak měla paní školnice Marešová na starost vytápění tělocvičny.

Vždy v srpnu prováděla místní školní rada kontrolu tělocvičny z hlediska bezpečnosti (nařízení Zemské školní rady v Praze výnosem z 16. února 1903, čís. 509111)¹⁰, aby se předešlo úrazům při cvičení žáků.

Ke školní budově přiléhala školní dvůr. Byl rozdělen na tři části: vlastní dvůr, vydlážděný kamenem, zahradu a cvičiště. Zahrada byla rozdělena na část sloužící k výuce a na část, kterou mohl užívat řídící učitel. Na školní zahradě se pěstovala hlavně zelenina. Žáci tak byli seznamováni se setím, vysazováním, pěstováním a využitím zeleniny. Školní zelenina sloužila polévkovému ústavu a k prodeji. Kromě zeleniny se pěstovaly květiny a stromy. Třetí část dvora sloužila jako letní cvičiště o rozměrech 16 na 22 metrů. Při jeho budování se myslelo i na to, aby cvičiště bylo ve stínu, a byly vysázeny stromy, aby chránily v létě žáky před sluncem. Na cvičišti byla instalována dřevěná šplhadla.

⁸ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1907-1930.

⁹ BREJCHA, Jaroslav. *Stručné dějiny obce Radotína, zpráva o založení a významných událostech sboru dobrovolných hasičů v Radotíně*. Praha: František Šírl, 1936.

¹⁰ ENDT, Josef. *Místní školní rady – kulturní a osvětlová činnost samosprávy*. Praha: Sociální služby, 1931, str. 146.

Jejich nevýhodou ovšem bylo, že brzy popraskala a musela se často vyměňovat. Jako nejlepší materiál pro šplhadla se ukázalo jasanové dřevo.

1. 2 Vnitřní rozdělení školy

Zahájení dvojtřídní školy v Radotíně se datuje od 1. února 1874 a rozdělení bylo následující. Do prvního oddělení první třídy chodili ti žáci, kteří navštěvovali školu prvním rokem. Ve druhém oddělení první třídy byli žáci, kteří chodili do školy druhým a třetím rokem. První oddělení druhé třídy navštěvovali žáci, kteří byli ve škole již čtvrtým až šestým rokem, a ve druhém oddělení druhé třídy byli žáci, kteří navštěvovali školu sedmým nebo osmým rokem. Podle zkušeností učitelů žáci z posledně jmenovaného oddělení do školy chodili velmi málo, protože pomáhali svým rodičům na poli.

Od 1. ledna 1888 povolila c. k. okresní školní rada, aby se začalo vyučovat ve třetí třídě. A v květnu stejného roku se škola rozrostla o postupnou čtvrtou třídu.

Předpokládalo se, že ve školním roce 1907/08 přibudou noví žáci, jelikož se stavěla na Smíchově nová továrna. Proto místní školní rada podala žádost o rozšíření školy o pátou třídu. Žádost byla ale zamítnuta, a tak byla druhá třída rozdělena a vznikla pobočka této třídy s názvem II. B. Třídní učitelkou byla slečna A. Šálková. V roce 1910 pak vznikla pobočka třetí třídy (III. B).

Během roku 1908 přibylo v Radotíně 22 nových domů a to byl další krok k tomu, aby bylo povoleno zřízení páté třídy postupné. Na základě dostatečného počtu žáků povolila konečně c. k. zemská školní rada, aby se jedna z prozatímních poboček přeměnila na zatímní pátou postupnou třídu, a to dne 1. května 1913. Třídním učitelem se stal B. Krafner. V září téhož roku byla tato třída proměněna na definitivní pátou třídu a pan učitel Krafner byl jmenován definitivním učitelem.

1.3 Učitelé

*„jest především třeba, aby učitel byl vždy a na každém místě žákům svým příkladem a vzorem ctností těch, ku kterým mají být vedeni, které jim mají býti vštěpovány“.*¹¹

Pokud měl učitel vysvědčení dospělosti, mohl podle článku 38 říšského zákona ze dne 14. května 1869 vykonávat funkci podučitele. Poté musel absolvovat dvouletou praxi na některé z obecných

---

¹¹ KRČEK, František, KEHR Karl., *Praxe ve škole obecné: návod k vedení spořádané školní kázně a k vyučování methodického pro učitele školy obecné a kdož jimi chtí býti*. Brno: Nákladem knihkupectví K. Winklera, 1889., str. 5

škol. A nakonec musel získat vysvědčení učitelské způsobilosti od zkušební komise, zřízené ministrem vyučování. Učitel s tímto vysvědčením se mohl stát definitivním učitelem na obecné škole.¹² Tento proces byl jedním z faktorů, proč se tak často na školách učitelé střídali – s učiteli, kteří neměli vysvědčení učitelské způsobilosti, totiž bylo volně nakládáno (to znamená, že učili tam, kde bylo potřeba). Někteří učitelé odcházeli na vlastní žádost, například slečna učitelka A. Šálková byla dlouhodobě nemocná, a jelikož se její stav nezlepšoval, na vlastní žádost ze školy odešla (a provdala se).

Jestliže žil učitel v obci, kde vyučoval, mohl si zažádat u místní školní rady o příbytečné (to znamená o příspěvek na bydlení). Například 9. prosince 1902 místní školní rada v Radotíně udělila panu učiteli Janu Jarému 190 korun ročně příbytečného.

Učitelé si také mohli během školního roku zažádat o dovolenou. Mezi nejčastější důvody lze zařadit svatbu, úmrtí v rodině, nemoc v rodině nebo další vzdělávání. Například pan učitel J. Halouska dostal devět dní dovolené, aby mohl absolvovat živnostensko-právní kurz při c. k. státní škole v Praze, a pan učitel J. Holík absolvoval kurz občanské nauky pro učitele živnostenských škol pokračovacích při c. k. státní průmyslové škole v Praze.

1.3.1 Učitelé na radotínské obecné škole

Prvním významným učitelem na radotínské škole byl F. Kottnauer. Narodil se 10. dubna 1810. V roce 1831 na hlavní škole v Praze obdržel vysvědčení jako pomocník a poté v roce 1855 dostal učitelské vysvědčení. Jako učitel působil 54 let. Od roku 1840 do roku 1849 byl privátním učitelem v Chotči a od ledna 1859 do roku 1888 byl učitelem na radotínské škole. Z toho pět měsíců jako podučitel, patnáct let jako definitivní učitel a zároveň správce školy a čtrnáct let jako učitel první třídy. Do výslužného odešel v roce 1888. Po dvou letech, 29. října 1890 věku 81 let, umírá na vysílení. O jeho pohřbu je ve školní kronice napsáno:

„Pohřeb byl dne 31. října – a byl krásný. Mládež školní, sbor učitelů a místní školní rada okrášlili rakev skvostnými věnci a zúčastnilo se průvodu, jež vedlo velb. duchovenstvo Třebotovské za přítomnosti mnohých učitelů okolních a domácího lidu.“¹³

Dalším velmi váženým učitelem (důkazem toho bylo uspořádání oslavy k 25letému výročí jeho působení na radotínské škole) byl pan Václav Schmid, který se věnoval učitelskému povolání 47 let. Z

¹² ¹² KRČEK, František, KEHR Karl., *Praxe ve škole obecné: návod k vedení spořádané školní kázně a k vyučování methodickému pro učitele školy obecné a kdož jimi chtí býti*. Brno: Nákladem knihkupectví K. Winklera, 1889., str. 227

¹³ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1877-1907., str. 53

toho 38 let působil na radotínské škole (od roku 1884 byl řídícím učitelem). Byl velmi hudebně nadaný, a proto vyučoval ve škole hře na housle. Bohužel však v roce 1898 c. k. okresní školní rada zakázala výuku na housle na obecných školách, pokud učitel vybíral od rodičů peníze. Schmid se zasloužil také o založení polévkového ústavu a zlepšil tak docházku u přespolečných žáků. Václav Schmid zemřel dne 11. března 1911 a jeho pohřeb se konal 12. března za velké účasti radotínských občanů.

Na místo prozatímního řídícího učitele byl jmenován J. Holík. Mezitím vyhlásila c. k. okresní školní rada konkurz na nového řídícího učitele. Přihlásilo se celkem osm uchazečů, ze kterých byl vybrán pan J. Krček ze Zbraslavi.

V prosinci roku 1905, po dvou letech, odešel ze školy pan učitel O. Hájek na chlapeckou školu na Smíchov. O jeho odchodu ze školy je ve školní kronice napsáno: „*A plakal správce, třídní i žactvo. Škola ztratila dovedného, snaživého a povahou učitele velice mírného.*“¹⁴

Za zmínku stojí i případ, který se stal v roce 1909. V tomto roce musela školní místní rada v Radotíně řešit stížnost sedláře z cukrovaru, která byla vedena proti panu učiteli L. M. Z protokolu ze schůze z 15. března 1909 lze vyčíst, „*že ztýral tělesně jeho děvče M. K., žákyni II. tř. při vyučování ve škole do té míry, že počínají se u ní jeviti záchvaty nemoce padoucnice neb ochrnutí jedné strany těla (mrtvice), žádá zároveň by p. učitel L. M. přidržán byl nésti náklady, které se k této nemoci snad později vyvinou.*“¹⁵

Tato stížnost nebyla první, i ostatní rodiče si již dříve stěžovali na pana učitele L. M., že tělesně týrá žáky. Proto se místní školní rada rozhodla tuto stížnost poslat k c. k. okresní školní radě, aby zjedнала nápravu v této záležitosti. C. k. školní rada tento případ asi neřešila, jelikož v knize protokolů z porad není o tomto případě žádný záznam, nicméně pan učitel L. M. si ten samý měsíc zlomil nohu v kotníku a tři měsíce byl na nemocenské dovolené. Dne 29. července 1909 odešel učit na obecnou školu v Davli.

Vedle pánu učitelů byla na radotínské škole i industriální učitelka, která vyučovala ruční práce 6 hodin týdně (to znamená tři hodiny týdně v každé třídě). Do roku 1886 byla na zdejší škole industriální učitelkou paní Berta Roztočilová a od roku 1886 slečna Marie Němcová.

V následující tabulce zmiňuji další učitele a učitelky, kteří vyučovali na radotínské škole. Tabulka ukazuje konkrétní funkci, datum přijetí na radotínskou školu, datum odchodu a následné působení.

---

¹⁴ SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1877-1907., str. 145

¹⁵ SOkA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1894-1914., str. 198

Tabulka 1: Seznam učitelů

Jméno	Funkce	Od	Do	Následné působení
B. Procházka	Definitivní podučitel	1. září 1888	1. června 1891	–
A. Ligan	Definitivní učitel	1. září 1888	15. července 1898	Břevnov
V. Švácha	Podučitel	14. září 1891	14. září 1895	Hlubočepy
J. Fon	Kandidát učitelství	14. září 1895	22. srpna 1898	Dobřichovice
E. Wisdorfová	Zatímní podučitelka	1. května 1896	22. září 1897	Košíře
J. Habr	Kandidát učitelství	24. září 1897	14. července 1900	Slivenec
V. Schvötter	Podučitel	1. září 1898	1. října 1901	Bubeneč
F. Děd	Definitivní učitel	28. srpna 1897	28. srpna 1902	Bubeneč
A. Šmíd	Definitivní podučitel	16. září 1900	31. srpna 1905	Zlíchov
J. Dědeček	Výpomocný podučitel	16. října 1901	16. března 1902	Dejvice
M. Hegenbartová	Výpomocná podučitelka	16. března 1902	30. září 1902	Břevnov
J. Jarý	Dočasný učitel	1. září 1902	14. září 1907	Smíchov
A. Jaroš	Výpomocný podučitel	30. září 1902	15. července 1903	–
J. Holík	Definitivní učitel	1. září 1905	1. února 1938	Trvalý odpočinek
J. Matějka	Dočasný učitel	14. září 1907	29. dubna 1908	Břevnov
B. Mathauser	Zatímní učitel	květen 1908	Únor 1909	Třebotov
J. Fimon	Definitivní učitel	1. září 1901	28. června 1925	Kosoř
J. Halouska	Definitivní učitel	1. února 1909	31. srpna 1933	Penze
J. Vacek	Výpomocný učitel	15. března 1909	25. dubna 1909	Smíchov
L. Kohout	Výpomocný učitel	15. září 1910	15. září 1911	Zbraslav
E. Frynta	Výpomocný učitel	29. září 1910	15. srpna 1911	-
B. Krafner	Zatímní učitel	22. září 1911	30. dubna 1917	Modřany
J. Zárubová	Zatímní učitelka	29. ledna 1912	31. března 1913	Radlice
P. Horáková	Výpomocná učitelka	19. května 1912	15. července 1912	–
M. Zárubová	Zatímní učitelka	31. března 1913	31. srpna 1917	–
K. Friebe	Výpomocný učitel	14. dubna 1914	18. května 1914	Smíchov
A. Bucková	Výpomocná učitelka	11. května 1914	15. července 1914	–

1.4 Žáci

„Veřejná škola obecná slouží dětem všech stavů a vyznání bez rozdílu. Sejdou se v ní děti rozličných schopností, rozličných povah, děti rodičů rozličným stavům příslušejících, a každé z nich má tam příležitost, aby záhy poznalo druhy života svého, aby záhy tušilo, co je k nim na vždy víže.“¹⁶

Žáci se během školního roku účastnili i různých významných událostí. Dne 10. května 1881 se konala oslava na počest novomanželů korunního prince Rudolfa a princezny Štěpánky. Nejprve se proběhla mše na počest novomanželů, následně žáci zazpívali slavnostní písně. Poté se všichni vrátili ke škole, kde měl proslov pan řídící učitel. Na památku tohoto dne zasadili žáci dvě lípy. Každý žák zasypal tyto lípy trochou hlíny a oslavu zakončila žákyně přednesem básně: *„Kralevic náš družku sobě zvolil duchem spanilou, podává dnes vlasti, tobě perlu vzácnou rozmilou.“¹⁷*

Dne 26. prosince 1882 se konala první oslava vánočního stromku. Ve škole se sešli žáci, učitelé, rodiče a přátelé školy. Všechny děti dostaly pečivo, ořechy, jablka a cukrovinky.

Jiná významná událost se konala 16. června 1901, kdy projížděl Radotínem dvorní vlak Františka Josefa I. I přes deštivé počasí se sešly na nádraží davy lidí. V čele všech občanů stáli pan starosta F. Ejem a řídící učitel pan Václav Schmid. Sto žáků mávalo praporky v národních barvách, 40 malých družiček vytvořilo půlkruh a v rukou držely květiny. Všichni přítomní provolávali „sláva“ a do toho zněla melodie skladby Zachovej nám Hospodine.

Vedle významných událostí se také žáci účastnili událostí, při kterých se měli něčemu přiučit. Účastnili se např. upevňování kříže na přistavěnou kostelní věž. Pan řídící učitel sepsal pamětní listinu, kterou žáci podepsali, a poté byla dána do pozlacené báně pod křížem. Cílem bylo, aby se žáci učili všimnout si zvláštních událostí, které se dějí v Radotíně, ale i jinde.

Aby si žáci uvědomovali, že si mají vážit starých občanů, doprovodili na poslední cestu 23. března 1903 paní Nebeskou, která byla matkou místního váženého občana. Paní Nebeská zemřela v devadesáti letech.

Během školního roku absolvovali žáci také výlety a exkurze. Například navštívili národopisnou výstavu na Zbraslavi, podnikli výlet do Prahy za historickými památkami, výlet do Karlova Týna (dnes Karlštejn) a do vesnice Svatý Jan pod Skalou, přírodopisnou vycházku do Charlesova zvěřince v Praze

---

¹⁶ KRČEK, František, KEHR Karl., *Praxe ve škole obecné: návod k vedení pořádané školní kázně a k vyučování methodickému pro učitele školy obecné a kdož jimi chtí býti*. Brno: Nákladem knihkupectví K. Winklera, 1889., str. 163- 164

¹⁷ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1877-1907., str. 27

nebo exkurzi do Musea království Českého. Pokud jeli žáci na školní výlet, většinou dostali od c. k. státních drah 50% slevu na jízdné. Žáci také navštěvovali divadelní představení (například představení loutkového divadla syna slavného loutkaře Matěje Kopeckého).

A pak tu byly akce, kam žáci nesměli. Měli např. zakázáno navštěvovat taneční zábavy, biograf a divadelní představení pro dospělé. V každém hostinci měla proto být cedulka s nápisem: „*Přístup školním dítkám zakázán a přestoupení tohoto zákazu jest hostinský zodpovědný.*“¹⁸ Dále bylo např. nařízeno „*všem jako zprávě lesní, tak všem rodičům i pěstounům a přiškolené obci Hor. Černošice, by dítě školou povinných nebylo nikdy používáno k nahánění zvěře v podzimní době při honbách zvěře, poněvadž tím probouzí se v nich první náklonnost k pytláctví.*“¹⁹

Od roku 1904 byli radotínští žáci vzděláváni novou metodou, nazvanou Volné kreslení. „*Volným kreslením rozumí se ono, které vede dítě nejen k napodobování předmětů skutečných, nýbrž i k samostatnému vyjadřování myšlenek. Jest to moderní sloh, ale grafický. Jako ve slohu k docílení větší správnosti užívá se rozličných pravidel mluvnických a pravopisných, tak v kreslení skutečném nutno znáti aspoň nejjednodušší zákony perspektivní a míti stručnou znalost o zacházení s barvami.*“²⁰

1.4.1 Žáci z Horních Černošic

Do radotínské školy chodili také žáci z Horních Černošic. Ti většinou nechodili do školy v zimě, jelikož cesta (zhruba 5 kilometrů) byla zejména pro mladší žáky dost náročná. Další překážkou při cestě do školy byla řeka Berounka, která se poměrně často rozvodňovala. (Během září roku 1890 byly velmi ničivé povodně – poškozen byl tehdy například i Karlův most. Pro lepší představu, v dnešní době jsou tyto povodně přirovnávány k povodním z roku 2002.)

Hornočernošické děti byly žáky radotínské školy bez třech měsíců 55 let. Teprve v lednu 1901 c. k. zemská školní rada povolila v Horních Černošicích jednotřídní školu. Dne 9. března byli černošičtí žáci naposledy v radotínské škole a od 11. března začali chodit do školy nové. Pan řídící učitel: „*rozloučil se s nimi u přítomnosti členů učitelského sboru o 12. hodině polední podotknuv při tom, jak bolně všech učitelů přítomných se dotýká, že z dospělých občanů Hor. Černošických nepřišel nikdo, aby miláčky své z rukou učitelů přijal a domů odvedl.*“²¹

¹⁸ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1877-1907.

¹⁹ SOKA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1894-1914., str. 35

²⁰ BOUŠEK, Václav Josef Karel. *Ve stopách volného kreslení vyšších tříd (oddělení) škol obecných, zvláště méně třídných.* Praha: Rašín, 1904, str. 7.

²¹ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1877-1907., str. 101

Celkem odešlo z radotínské školy 44 černošických žáků. Tím pádem již nebylo potřeba tzv. feriálního čtvrtku (to znamená volný den) a místo toho se ve středu a v sobotu učilo pouze dopoledne.

1. 4. 2 Školní docházka

Od roku 1877 byla na radotínské škole velmi špatná školní docházka a rok od roku se situace zhoršovala. V únoru 1878 chodilo do školy z první třídy 45 žáků z 63 a z druhé třídy 55 žáků ze 78. Během května tento počet ještě klesl, a to v první třídě na 30 žáků a ve druhé třídě také zhruba na 30 žáků. Situace se tak zhoršila, že v červenci roku 1879 chodilo do školy pouze 65 žáků z celkového počtu 129. K malému zlepšení ve školní docházce došlo v březnu roku 1880, kdy do školy chodilo 80 žáků ze 127.

Hlavní příčinou byla nedbalost rodičů, ale také lze hledat příčinu u místní školní rady, která i přes opakované žádosti učitelského sboru s nastalou situací nic nedělala. Správně by měla potrestat rodiče, kteří nedbali na to, aby jejich děti do školy chodily.

Výsledkem špatné školní docházky byly mezery ve znalostech žáků. Žáci z první třídy neměli dostatečné znalosti pro postup do druhé třídy, ale protože každý rok museli někteří žáci postoupit do druhého ročníku, musela se i ve druhé třídě probírat látka první třídy.

Situace se změnila až od roku 1907, kdy začala místní školní rada zvat k výsledku rodiče, kteří neposílali své děti do školy. Jestliže nebyli rodiče schopni dokázat správou od lékaře, že jejich dítě bylo nemocné, udělila místní školní rada těmto rodičům peněžitou pokutu (například 4 koruny) nebo pobyt ve vězení (například 12 hodin).

V následující tabulce jsou uvedeny celkové počty žáků od roku 1889. Počet žáků na začátku školního roku se liší od počtu žáků na konci školního roku, a to z několika důvodů. Radotín se rozrůstal o nové občany. Někteří žáci byli uvolněni ze školní docházky (viz níže). Do celkového počtu na konci školního roku nebyli již zapisováni žáci, kteří ukončili školní docházku. Jeden z důvodů byl bohužel také ten, že někteří žáci během školního roku zemřeli.

Tabulka 2: Počet žáků

Školní rok	Počet chlapců na začátku šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady	Počet chlapců na konci šk. r.	Počet dívek na konci šk. r.	Dohromady
1889/90	103	116	219	90	101	191
1890/91	102	107	209	101	98	199
1891/92	127	111	241	137	119	256
1892/93	139	113	257	112	123	235
1893/94	141	125	266	133	106	239
1894/95	151	133	284	157	147	304
1895/96	159	168	327	136	117	253
1896/97	150	140	290	166	149	315
1897/98	163	138	301	143	122	265
1898/99	137	146	283	142	137	279
1899/00	164	152	316	156	147	303
1900/01	173	153	326	129	121	250
1901/02	141	143	284	122	127	249
1902/03	132	149	281	138	153	291
1903/04	140	135	275	147	145	292
1904/05	138	142	280	149	152	301
1905/06	136	136	272	142	148	290
1906/07	135	131	266	147	147	294
1907/08	133	153	286	145	163	308
1908/09	141	157	298	156	173	329
1909/10	153	165	318	171	190	361
1910/11	156	169	325	174	187	361
1911/12	172	167	339	194	187	381
1912/13	187	165	352	224	191	415
1913/14	184	169	353	210	188	395

Poslanci sněmu dne 29. dubna 1883 odhlasovali novelu, která byla vyhlášena 2. května 1883. Jednou ze změn, které přinesla, bylo zkrácení školní povinnosti na šest let a povolení úlev ve školní docházce.

Podle paragrafu 21 bylo totiž možno „*dětem na venkově a dětem nemajetných obyvatelů po městech a městečkách po skončeném šestiletém do školy chození na žádost rodičů anebo jejich zástupců z důvodů podstatných povolití jisté úlevy v míře pravidelného do školy chození.*“²²

²² VÁŇOVÁ, Růžena, RÝDL Karel, VALENTA Josef., *Výchova a vzdělání v českých dějinách: Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem*. Praha: Karlova universita, 1992. ISBN 80-7066-607-2. str. 18.

I místní školní radě v Radotíně přicházely tyto žádosti. Žádosti se nejčastěji vyřizovaly v březnu nebo v dubnu, ale i během roku. Každá žádost byla prozkoumána a poté místní školní rada rozhodla, zda žáka uvolnit ze školní docházky nebo ne. Důležitým faktem bylo při rozhodování, jestli má žák splněno šest let školní docházky a zda má dobrý prospěch. Pro ukázkou jsem do své práce sestavila tabulku, která vychází z protokolů místní školní rady v Radotíně a pojednává o situaci na obecné škole v Radotíně.

Tabulka 3: Přehled žádostí o uvolnění ze školní docházky

Rok	Počet podaných žádostí o uvolnění ze školní docházky	Počet povolených žádostí	Počet zamítnutých žádostí
1896	1	1	0
1897	20	20	0
1899	35	18	17
1900	42	22	20
1901	38	20	18
1902	32	15	17
1904	31	14	17
1906	14	3	11
1909	13	6	7
1911	12	7	5
1912	19	8	11

Na doporučení učitelského sboru obecné školy v Radotíně schválila místní školní rada v roce 1919, že přestane schvalovat žádosti o uvolnění ze školní docházky a podpořila tak zvyšování úrovně vzdělání.

1.4.3 Zdravotní stav žáků

V lednu 1879 se rozšířily neštovice a tyfus. Třídy v té době byly poloprázdné, protože do školy nechodili nejen nemocní žáci, ale také zdraví žáci, kteří však bydleli v domech, kde byla nákaza, žáci, kteří se báli možné nákazy, a žáci, u kterých rodiče nedbali na jejich školní docházku. Když, už to vypadalo, že se výuka vrátí zpět do běžných kolejí, musela být škola od 7. března do 17. března uzavřena, protože manželka pana řídícího učitele onemocněla tyfem.

Během dubna roku 1888 vypukla epidemie spalniček. Škola musela být uzavřena na jeden měsíc, jelikož 60 žáků bylo nemocných a 60 žáků bylo zdravých, ale bydleli v domech, kde se nákaza objevila. Na spalničky zemřela jedna ze žaček školy.

Chřipková epidemie vypukla v roce 1890 a škola byla uzavřena na sedm dní. Pokud na škole vypukla epidemie, musela nejprve okresní školní rada povolit uzavření školy a poté okresní lékař doporučil dobu na, kterou se má škola uzavřít.

Na Lahovské (část Radotína) se roku 1897 objevil záškrť, na který zemřel bratr jedné z žákyň, a ta i přesto chodila do školy. Tato žákyně si během přestávky hrála s dvouletým synem pana řídícího a nakazila jej záškrtem. Syn pana řídícího musel do nemocnice a jen o vlasek unikl smrti. I po této události byla škola na několik dní uzavřena.

Bohužel se v roce 1900 opakovал podobný případ jako v roce 1897. Tentokrát již osmiletý syn řídící učitele seděl mezi dvěma žáky, kteří byli nakaženi spalničkami, a nakazil se od nich. Škola musela být uzavřena od 15. listopadu do 2. prosince a od 3. prosince mohli do školy chodit pouze žáci ze zdravých rodin.

Žáci měli v roce 1898 velmi slabé studijní výsledky oproti jiným školním rokům. Záškrtem onemocnělo 66 žáků, 55 žáků se nakazilo černým kašlem a také se objevily spalničky a spála.

Ve školním roce 1904/05 proběhla epidemie spalniček, onemocněl i pan učitel Jarý. Z toho důvodu byla uzavřena první třída od 4. ledna do 12. února a druhá třída od 8. února do 19. února. Během této epidemie se zameškalo dohromady ve všech třídách 8948 půldnů vyučování.

Roku 1904 se v Radotíně rozšířil střevní tyfus. Umírali děti i dospělí. Mezi zemřelými byly i dvě žákyně. V některých rodinách zemřeli dětem oba rodiče. Přestože nebyla výuka přerušena, musely se dohnat mezery ve vyučování.

Kvůli dávivému kašli v roce 1905 byla škola uzavřena na dva měsíce. Školní budova byla desinfikována a všechny místnosti byly vytřeny. Zameškalo se 21 791 půldnů.

V roce 1907 bylo na radotínské škole 72 případů nákazy příušnic. Někteří rodiče nemoc svých dětí zatajovali, aby jejich zdraví sourozenci nebyli posíláni ze školy domů.

1.5 Vyučování

Dopolední vyučování začínalo v osm hodin a končilo v jedenáct hodin, odpolední vyučování bylo od jedné hodiny do čtyř hodin. „*Nařízením správce c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 7. března r.*

1906 čís. 9.041. *prodlouženy jsou prázdniny na školách obecných počínaje rokem 1905/6 o čtrnácte dní déle, má býti zároveň usneseno a c. k. okresní radě oznámeno, kterým dnem na škole zdejší prázdniny započnou a kterým dnem budou skončeny.*²³ Prázdniny na obecné škole v Radotíně začínaly 15. července a končily 15. září.

Úkolem školy bylo žáky také vychovávat. Důležité bylo u nich rozvíjet návyky k udržování těla a oděvu v čistotě. Učitelé měli opakovat žákům, jak je důležitá hygiena a čisté oblečení. Pokud přišel některý z žáků do školy špinavý, měl učitel postupovat podle těchto kroků:

1. upozornit soukromě žáka,
2. upozornit žáka veřejně,
3. naříditi žákovi, aby svou matku požádal o vyčištění,
4. poslat žáka domů,
5. upozornit žákovy rodiče.

Co se týče tělesných trestů, tak nebyly dovoleny, místo nich se žákům udělovaly tyto tresty: žák zůstal po škole a dostal práci nebo žák dostal domácí úkol (pozn. žáci běžně dostávali úkoly jen na prázdniny). Mravnost ve škole označoval učitelský sbor za dobrou, ale mimo vyučování mravnost žáků klesala (například se žáci koupali na nevhodných místech nebo chodili tancovat s dospělými).

Podle nařízení ministerstva ze dne 9. června 1873 č. 4816 paragraf 21 bylo povinné ve třídách topit, pokud byla teplota nižší než 13 R. V říjnu roku 1875 bylo ve třídách radotínské školy 7–8 R, ale jelikož místní školní rada nezařídila dostatek paliva, nemohlo se ve třídách topit a to mělo za důsledek, že žáci chodili do školy v malém počtu.²⁴

1.6 Místní školní rada v Radotíně

Nejnižší postaveným školským orgánem byla Místní školní rada. Nad ní byla okresní školní rada, poté zemská školní rada a nad nimi ministerstvo záležitostí školních.²⁵

Místní školní rady se začaly zřizovat od roku 1868, takže lze soudit, že i v tomto roce vznikla místní školní rada v Radotíně. Přesné datum vzniku nelze určit, jelikož jsou zachovány pouze protokoly od roku 1894.

²³ SOKA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1894–1907., str. 160

²⁴ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Protokoly učitelských porad 1873-1884.

²⁵ SCHEDLE, Franz, KAREL Ardel., *Místní školní rada a její působení*. Vídeň: Nákladem A. Pichlera vdovy a syna, 1893.

Každá místní školní rada byla tvořena ze zástupců církve, školy a obce. Církev zastupoval většinou farář, školu řídící učitel a obec starosta. Dále obecní zastupitelstvo vybralo dva až šest zástupců obce a dva náhradníky. Místní školní rada se volila na 3 roky. „...před nastoupením úřadu svého mají členové místní rady školní v ruce okresního hejtmana neb jeho náměstka složiti na místě slib, že chtějí císařovi věrní a Jeho poslušnosti býti, základní zákony státní a veškeré jiné zákony zachovávatí a své povinnosti svědomitě plniti“.²⁶

Radotínská místní školní rada měla obvykle sedm členů. Například v roce 1907 tvořili místní školní radu: předseda F. Ejem, řídící učitel V. Schmid, školní dozorce B. Haman, V. Halousek, A. Říha a B. Pospíšil. Místní školní radu vedl předseda. Prvním předsedou radotínské školní rady byl do roku 1912 F. Ejem a od 22. listopadu 1912 byl předsedou B. Haman.

Členové místní školní rady se scházeli minimálně čtyřikrát do roka. V historii radotínské místní školní rady stojí za povšimnutí zejména rok 1901, kdy se místní školní rada sešla jedenáctkrát. Důvodem častějších schůzí bylo řešení posledních detailů ohledně novostavby obecné školy.

Na každou schůzi byli členové místní školní rady řádně pozváni. Pozvánka obsahovala datum, čas a místo, kde se schůze bude konat, a také co bude na pořadu jednání.

Z každé schůze musel být zapsán protokol, který začínal slovy: „*Protokol sepsaný při schůzi místní školní rady v Radotíně dne ...*“.²⁷ Pod tímto prohlášením byl záznam o tom, že byli členové místní školní rady řádně ke schůzi pozváni. Následoval v bodech vypsáný pořad schůze. Tyto body byly níže rozvedeny. Součástí každého pořadu byly volné návrhy, ty nebyly vždy podány. V protokolu byli dále zapsáni přítomní členové místní školní rady a na konci protokolu byli podpisy přítomných členů.

Pokud se nesešli všichni členové místní školní rady, ale chybělo jich málo, takže počet byl dostatečný, upouštělo se od projednání celého pořadu. Pouze se vyřizovala běžná agenda. Během let 1896 až 1913 se místní školní rada v Radotíně nesešla v dostatečném počtu celkem čtyřikrát. Tato situace nastala například 30. března 1899. Schůze se zúčastnili pouze předseda místní školní rady, řídící učitel a jeden. Program této schůze obsahoval pět bodů:

*„I. Čtení schválení a podepsání protokolu ze schůze minulé ze dne 16. prosince 1898. II. Výslech rodičů, kteří dítky svoje nedbale do školy posílali. III. Vyřízení žádosti p. J. Vítka, říd. učitele v Třebotově. IV. Vyřízení žádostí podaných za úlevu od docházky školních dítek. V. Volné návrhy.“*²⁸

²⁶ SCHEDLE, Franz, KAREL Ardel., *Místní školní rada a její působení*. Vídeň: Nákladem A. Pichlera vdovy a syna, 1893.

²⁷ SOKA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1894–1914.

²⁸ tamtéž., str. 46

Projednány byly pouze druhý a čtvrtý bod programu. Na ostatní body se dostalo až během následující schůze, která proběhla 8. června 1899.

Mezi hlavní povinnosti místní školní rady patřilo: spravovat místní školní fond, uchovávat cenné listiny, vyměřovat délku vyučování a rozdělovat dovolenou pro učitele.

Místní školní rada také vyřizovala dopisy od správy školy. Na schůzi 9. června 1905 musela řešit dopis, ve kterém školní rada upozorňuje na dva žáky. První žák hrál karty s dospělými místo zkoušky z náboženství. Správa školy požadovala, aby tento žák byl předvolán i s otcem k obecnímu úřadu a tam byl náležitě potrestán. Druhý žák chodil na ryby v době vyučování, proto správa školy navrhovala, aby byl do školy předveden strážníkem. Místní školní rada jednohlasně souhlasila s návrhy správy školy.

Každý rok v srpnu projednávala místní školní rada výkaz správy obecné školy o potřebách ve školní budově. Tyto výkazy měly rozděleny do deseti částí, každá část byla označena velkým tiskacím písmenem a měla své podčásti. V těchto seznamech bylo uvedeno, co se má ve škole opravit či co se má koupit.

A na konec úryvek z protokolu ze schůze ze 4. srpna 1898: „*Když více se žádný k slovu nehlásil, pan předseda schůzi za skončenou prohlásil.*“²⁹

---

²⁹ SOKA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1894–1914.

2. Radotínská škola za první světové války

„Dusivá tíha spočívající na celé veřejnosti od zločinu sarajevského považena byla jakoby bleskem dne 26. července 1914 vypovězením války našeho mocnářství Srbsku.

Co statní branci ruče stavěli se pod vojenské prapory, ostatní chápali se práce doma nabízejíce radu a pomoc, kde po odchodu branců bylo jí třeba nebo pracovali v nouzových a aprovizačních komisích, jež byly ihned sestavovány.³⁰

Tak je popsán začátek první světové války ve školní kronice.

2.1 Radotín za první světové války

Jak vypadal život v Radotíně za první světové války, je popsáno ve válečné kronice, která byla součástí školní kroniky.

V Radotíně byla zřízena nouzová a zásobovací komise. Jejími členy byli: starosta obce B. Haman, okresní starosta O. Nebeský, rolník F. Ejem, řídící učitel J. Krček a továrníci M. Wildmann, E. Hájek, B. Vodenka, A. Dvořák, V. Kováč a V. Novák. Tato komise se starala o opatření peněžních prostředků sbírkami a o zakoupení zásob brambor (ty se uschovaly ve školním sklepě a na jaře roku 1915 byly rozdány chudým rodinám) a obilí.

Dne 10. srpna 1915 byly zavedeny úřední výkazní lístky o spotřebě chleba a mouky (takzvané chlebenky). V Radotíně dostal na starost vydávat tyto lístky továrník pan M. Wildman. Těžce pracující občané dostávali 1960 gramů chleba na týden nebo 1260 gramů chleba a 500 gramů mouky. Občané, kteří měli fyzicky méně náročnou práci, dostávali 1470 gramů chleba nebo 1260 gramů chleba a 150 gramů mouky na týden. O rok později bylo c. k. okresním hejtmanstvím přidáno kojícím matkám a dětem do dvou let 25 dekagramů mouky na měsíc. V tomto roce se také začala přidělovat kukuřičná mouka, ale nastal problém, jelikož hospodyně ani pekaři nevěděli, jak z ní upéct chleba. Proto úřady vydávaly i recepty na chleba i jiné pokrmy. Na výrobu chleba bylo potřeba: půl kilogramu kukuřičné mouky, čtvrt kilogramu chlebové pšeničné mouky a „ostatek“ (žitná mouka, ječná mouka nebo brambory). Chléb od pekaře musel obsahovat 40 % chlebové pšeničné mouky a 60 % náhražky (bramborová kaše, škrob, kukuřičná mouka a tak dále). *„Chléb ten byl nechutný a těžký, takže mnoho slabších lidí a dětí po něm stonalo.³¹* Během září roku 1915 se uskutečnila charitativní akce s názvem Zlatý klas spasí nás. Na podporu Červeného kříže byly prodávány odznaky ve tvaru klasu. Dne 31. března 1916 byly zavedeny lístky pro odběr cukru (takzvané cukřenky). Místní úřad z obav, že bude

³⁰ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930., str. 92

³¹ tamtéž., str. 112

nedostatek píce pro dobytek, vyzýval občany, aby sbírali náhražku pícnin (to znamenalo listí ze stromů a různá semena).

Radotínští občané byli rozděleni do majetkových tříd. Kilogram masa byl majetnějším občanům prodáván za 4 koruny a 20 haléřů a méně majetným za 2 koruny a 20 haléřů. Chudí dostávali maso zadarmo. „*Poněvadž dobytku nedostávalo se dostatečné píce, bylo maso hubené, bez tuku, takže mnozí i za tak malý peníz koupiti je rozmýšleli.*“³² Také krávám ubývalo mléko a některé rodiny neměly ani půl litru mléka na den.

Odběrové lístky na tuk (takzvané tučenky) skoro vůbec nebyly. Toho zneužívali lichváři a prodávali tuk velmi draho (například kilogram másla stál původně 12 korun, ale lichváři ho prodávali za 28 korun). Během léta 1917 trpěli obyvatelé Radotína nedostatkem mouky, zeleniny a brambor, protože po jarních povodních dlouhou dobu nepršelo. Na podzim byly zavedeny první lístky na brambory (takzvané brambořenky).

Z pultů obchodů vymizela zrnková káva, a proto lidem nezbývalo než pražit obilná zrna. V lednu c. k. okresní hejtmanství poslalo jako náhradu za zrnkovou kávu přiděl kávu smíšenou v balíčcích, které se prodávaly za takzvané kávenky.

*„Koncem měsíce ledna počato s úpravou zásobování občanstva mlékem na mléčenky. Okresní mléčná sběrna na Smíchově zřídila místní sběrnou u pana A. Nováka v Radotíně. Každý chovatel dojníc musí odvésti denně z kusu 2 l mléka. Z takto sebraného množství dostává dítě do 2 let ½ l mléka, dítě do 6 let ¼ l mléka, dospělí nedostávají ničeho.“*³³

Nouze se netýkala pouze potravin, ale i oblečení, obuvi nebo papíru. Z tohoto důvodu byly ve škole sebrány popsané sešity, nepotřebné papíry a knihy a vše bylo zasláno do papíren jako materiál pro výrobu papíru nového.

Takzvané mýdlenky přibýly v lednu 1917. Na osobu připadlo 1/8 kilogramu mýdla. Na začátku února se rozdalo 5 svíček do každé rodiny, ale na neurčitý čas. Každá rodina měla také nárok na 1 litr petroleje na měsíc. Také byl nedostatek uhlí, což zapříčinilo, že na zdejší škole byla zrušena hodina tělocviku, aby se nemusela vytápět tělocvična.

---

³² SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930., str. 130

³³ tamtéž, str. 145

2.2 Učitelé na radotínské obecné škole

O prázdninách 1914 byli povoláni do vojenské služby pan učitel J. Holík a pan učitel J. Fímon. J. Holík byl povolán jako učitel domobranec a byl umístěn v posádkové nemocnici na Karlově náměstí v Praze, kde byl později dokonce vyznamenán bronzovou medailí Červeného kříže. Ve službě vytrval po dobu třinácti měsíců. Koncem srpna roku 1915 byl z vojenské služby propuštěn pro špatný zdravotní stav. Po návratu domů dostal od 15. září 1915 do 16. února 1916 dovolenou. Když mu dovolená vypršela, nastoupil (16. února 1916) zpět do školy. J. Fímon byl povolán k zeměbraneckému pěšímu pluku č. 8 v Praze do karanténní nemocnice. Poté byl povýšen na četaře a na začátku září byl přemístěn do Solnohradu. Naposledy působil v Itálii, kde byl raněn a přišel o prst na levé ruce. Zpět do školy nastoupil 16. září 1918.

Místo učitelů povolaných do armády nastoupil do školy jako výpomocný učitel pan J. Šírla, který ale učil pouze 6 dní. Odešel na vlastní žádost, jelikož se musel postarat o nemocného otce a bratra. Po něm nastoupil jako výpomocný učitel pan J. Hofmann, který vydržel ve škole do 21. září 1915. Na jeho místo pak nastoupila slečna A. Albrechtová.

Dne 15. března 1915 byl povolán k vojenské službě pan učitel B. Krafneter a na jeho místo byla přijata slečna M. Fafková jako výpomocná učitelka.

V srpnu 1915 byl uznán za způsobilého k vojenské službě pan učitel J. Halouska, ale službu nenastoupil, jelikož místní školní rada zažádala, aby byl na škole ponechán.

Během května roku 1916 byl propuštěn z vojenské služby pan učitel B. Krafneter a 1. června nastoupil zpátky do školy.

Po čtyřech letech opouští školu slečna M. Zárubová. Během těchto let pracovala velmi svědomitě a získala si přízeň žákyň i všech členů učitelského sboru. Žákyně se s ní rozloučily proslovem, který přednesla jedna z nich.

„Na místo uprázdněné dekretem c. k. okresní školní rady ze dne 31. srpna 1916 č. 6.360 ustanovena dosavadní výpomocná učitelka v Butovicích slečna L. Kašparová zatímní učitelkou II. třídy při škole zdejší.“³⁴

Pan učitel J. Halouska nastoupil vojenskou službu v Brucku dne 7. ledna 1917. Musely se proto spojit pátá třída se třídou IV. A. V této spojené třídě vyučoval pan učitel B. Krafner, ale pouze do 30. dubna, jelikož c. k. okresní školní rada ho dekretem ze dne 30. dubna 1917 č. 2. 744 ustanovila zatímním učitelem v Modřanech, a od 1. května tuto třídu převzal pan učitel B. Pešek.

---

³⁴ SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930., str. 119

Poslední nově přichozí učitelkou v tomto období byla slečna K. Brejchová, která působila na radotínské škole od 24. září 1917 do 15. července 1918. V listopadu byl propuštěn z domobranecké služby pan učitel J. Halouska a nastupuje 16. listopadu zpět do školy.

2.3 Žáci

Úloha žáků za první světové války byla velmi důležitá. V tomto období žáci pomáhali při opatřování a zhotovování potřeb pro vojáky v poli. Radotínští žáci se zapojili do následujících aktivit: Žákyně čtvrté třídy vyprosily u svých známých peníze na vlnu a společně s žákyněmi z páté třídy při ženských ručních pracích zhotovily 10 kusů šál, 27 párů vlněných nátepiček a 4 kilogramy cupaniny. Tyto žákyně také vyrobily 2955 papírových podešví, které se odeslaly do pomocného úřadu c. k. ministerstva války ve Vídni.

V dubnu 1915 proběhla válečná sbírka kovů, při které žáci vybrali osmnáct a půl kilogramu kovů, které byly zaslány do c. k. dělostřeleckého skladiště v Hostovicích. Za odměnu žákům byly vydány památeční listy. Také se konala sbírka vlny a kaučuku, při níž vybrali žáci tři bedny.

„Když později nastal i nedostatek bavlny, přišlo se na to, že kopřivové lodyhy obsahují vlákna, jichž lze na tkaniny upotřebiti, a tak školními dětmi sbírány a sušeny kopřivy. Zdejší děti nasbíraly jich 30 kg (váha po usušení).“³⁵ Radotínští žáci také sbírali jahodové a ostružinové listí, z kterého si vojáci vařili čaj.

Během války probíhaly různé charitativní prodeje nálepek, obrázků a odznaků. Žáci například vybrali 143 korun a 52 haléřů v rámci charitativní akce Týden Červeného kříže. Od 3. května 1917 proběhla na škole sbírka s názvem Týden kojenců. Nejen žáci, ale i učitelé se zapojili do válečné pomoci, ze svého platu odváděli 1 % na dobročinné účely.

Také na žáky bylo v době války myšleno, a to hlavně na ty, kteří měli otce ve vojenské službě. Při vánoční nadílce dne 23. prosince 1914 dal Osvětový sbor 1 korunu a 50 haléřů každému z nich. Nadílka se konala ve školní tělocvičně a účastnilo se jí 77 žáků a celý učitelský sbor. Žákyně páté třídy při této příležitosti zarecitovala báseň, z níž uvádím úryvek:

Bouř války s děsem mnohým krajem letí.

Prch vánoc mír a poklid lidem mizí,

nešetří ani útlých, bédných dětí,

---

³⁵ SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930., str. 112

*otce jim pudí do boje v kraj cizí.*³⁶

Válka se dotkla i bývalých žáků radotínské školy. Celkem jich bylo odveleno 78. Z toho třináct jich padlo v boji, čtyři podleli nemoci, jeden byl odsouzen vojenským soudem k smrti zastřelením, jeden zemřel v zajetí a třináct zůstalo nezvěstných.

2.3.1 Slavnosti

Jak jsem se zmínila již v první kapitole, žáci se zúčastňovali různých oslav. Některé se měnily podle aktuální vlády.

V tomto období se například slavily jmeniny císaře a krále Františka Josefa I. (4. října) a jmeniny jeho ženy královny Alžběty (19. listopadu). František Josef I. umírá 28. listopadu 1916 (František Josef I. se dožil 86 let a vládl nejdéle ze všech habsburských panovníků) a na jeho místo nastoupil Karel I. Žáci uctili památku Františka Josefa I. dne 2. prosince 1917. Dne 27. dubna 1917 se konala oslava jmenin královny Zity a 9. května byla oslava jejích narozenin.

2.3.2 Zdravotní stav žáků

Zdravotní stav žáků byl dobrý oproti předchozím rokům (pouze v roce 1914 byla uzavřena na osm dní první třída, jelikož žáci onemocněli planými neštovicemi). Zásahu na tomto zlepšení nesl školní lékař B. Vodenka. Pravidelně navštěvoval školu a zajímal se o zdravotní stav žáků. Také pravidelně očkoval všechny žáky. Lze mluvit o pokroku, protože dříve byli očkovaní pouze někteří žáci. V rámci prevence byli žáci poučeni o choleře. Ke konci války se u žáků začala kvůli nedostatečné výživě objevovat chudokrevnost.

2.3.3 Školní docházka

Odchodem mužů do války ubyly pracovní síly, které museli nahradit zvláště starší žáci. Proto byla v této době velmi špatná docházka. Počet žáků byl ustálený, jak lze vyčíst z tabulky 4.

Tabulka 4: Počet žáků

---

³⁶ SOKA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1914–1930., str. 95

Školní rok	Počet chlapců na začátku šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady	Počet chlapců na konci šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady
1914/15	185	188	373	205	194	399
1915/16	182	175	357	197	184	381
1916/17	198	181	379	207	192	399
1917/18	183	167	350	199	170	369

3. Radotínská škola v době první republiky

„Jsme svobodni! Na troskách zvětšelé Rakousko- uherské říše vztyčuje se pro nás Čechy nová budova, našeho svobodného Česko-slovenského státu – republiky. A Habsburkové – nenasytný upír – jenž po staletí střebral morek a síly českého národa, kácející se v propast zapomnutí.“³⁷

3.1 Školní budova

První úpravy v tomto období se týkaly bytu řídícího učitele. Ten se musel přestěhovat do obecního domu a místo jeho bytu byla zařízena nová třída pro žáky měšťanské školy.

„Rozvoj obce pokročil takovou měrou, že budova účelům školním nevyhovovala a byla zvětšena o II. patro.“³⁸ Dne 26. března 1931 byla vypsaná soutěž v úředním listě Československá republika se lhůtou na podání nabídek do 10. dubna. Místní školní radě přišlo 49 nabídek. Nejvyšší nabídku předložil stavitel Majer, a to za 434 129,77 korun a nejnižší nabídku dal stavitel Pšenička na 354 510 korun. Místní školní rada se rozhodla pro pana Pšeničku. Stavba započala 1. června 1931 a byla ukončena 3. září 1931. *„Práce šla celkem hladce a prováděna byla veskrze svědomitě. Pokud bylo možno, zadáváno vždy s ohledem na řemeslníky a dělníky místní.“³⁹*

„Přestavbou a adaptacemi doznala škola původní značné změny. V přízemí na sever byl zřízen byt pro školníka o 1 kuchyni, malém pokojíku a pokoji a ponechána dřívější chodba se zvláštním vchodem na dvůr. Na straně jižní vybourán předeck ze 2 pokojů a šatny pořízena rezervní třída jako pracovna. Bývalý kabinet přeložen do třídy vedle školníka bytu a z místnosti vedle vchodu zřízena sborovna pro učitelstvo školy. Prvé poschodí zůstalo bez změny jen bývalá malá sborovna proměněna v ředitelnu.“⁴⁰ Celkově bylo přístavbou získáno pět nových učeben. Stavba nového patra posunula začátek školního roku na 7. září.

Jako tomu bylo v roce 1901, kdy do nové školní budovy nastoupil nový školník, tak i v tomto roce vyhlásila místní školní rada konkurz na školníka (místo pana Mareše – viz první kapitola). Nový školník musel splňovat tyto podmínky: *„Stáří do 35 roků, školní vzdělání: měšťanská škola neb jiná jí rovnocenná, přednost obdrží žadatel, který prokáže se praxí zahradnickou a lékařským vysvědčením.“⁴¹*

³⁷ SOKA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1914–1930., str. 151

³⁸ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1930-1940., str. 4

³⁹ tamtéž, str. 15

⁴⁰ tamtéž, str. 16

⁴¹ SOKA Praha-západ, Okresní školní výbor Praha-venkov, Protokoly ze schůzí okresní školní rady na Smíchově 1896-1911.

Od 1. srpna 1931 byl přijat na jeden rok pan F. Vláčil a v dubnu 1932 nastupuje nový školník pan R. Purkholzer, který byl za války legionářem v Itálii a v poslední době provozoval zahradnictví.

O prázdninách roku 1938 byl přestěhován velký kabinet z přízemí do sborovny a sborovna tím byla zrušena. V bývalém kabinetě se obnovila podlaha, stěny byly vymalovány a tak vznikla učebna pro mateřskou školu.

3.2 Učitelé na radotínské obecné škole

V předchozí kapitole o učitelích jsem se zmínila o panu Fímonovi. Bohužel tento učitel kvůli zážitkům z první světové války propadl alkoholismu. Ze začátku výuku zvládal, ale postupem času musel odejít na nemocenskou dovolenou. Místní školní radě přicházeli na pana učitele různé stížnosti (například 20. listopadu 1919 přišla stížnost, že ve středu odpoledne se vracel ze Zbraslavi opilý, cestou několikrát upadl a to vše viděli žáci ze zbraslavské školy). Následně pan učitel podstoupil protialkoholní léčbu, nastoupil zpět do školy a zapsal se na kurz do Prahy. Jenže kurz nenavštěvoval a místo toho propadl znovu alkoholismu. Jeho závislost bohužel vedla k tomu, že v červnu roku 1926 zemřel. Zanechal po sobě vdovu se dvěma dětmi.

Během května roku 1919 odchází pan učitel B. Pešek do Radlic a na jeho místo byl vypsán konkurz. Členové místní školní rady zvolili na místo definitivního učitele pana Václava Schmida (syna bývalého řídícího učitele Václava Schmida), a to dne 24. července 1919. Zvolen byl z několika důvodů: stejně jako jeho otec byl výborný muzikant a ovládal hru na klavír a housle, u žáků byl oblíbený a měl dobrý vliv na místní občany, staral o svou starou a nemocnou matku. Poslední důvod byl velmi rozhodující, neboť matce pana učitele zdravotní stav již nedovolil přestěhování. Dne 1. října 1921 odchází pan učitel Schmid na místo výpomocného učitele na obecnou školu do Bubenče.

Industriální učitelka slečna M. Němcová odchází ze zdravotních důvodů ze školy v srpnu 1922, a protože se její zdravotní stav nezlepšil, odešla po 36 letech do penze. Slečna Němcová zemřela dne 19. března 1925 na rakovinu dělohy ve věku 67 let. Na její místo nastoupila slečna M. Kovaříková.

Řídící učitel J. Krček odešel v roce 1926 do výslužby. Podle slov ze školní kroniky se k žákům choval jako laskavý otec. Svou profesí učitele vykonával 43 let a z toho 14 let působil v Radotíně. Pan učitel Krček se zasloužil o založení radotínské kroniky. Obecná škola měla od roku 1921 společnou správu s měšťanskou školou (ta byla založena v listopadu 1921), a tak na jeho místo nastoupil V. Brodský, který se stal řídícím učitelem pro obě školy.

Avšak od 1. ledna 1930 bylo povoleno zemským úřadem, aby obecná škola smíšená měla oddělenou správu od občanské školy smíšené, a tak na místo řídícího učitele pro obecnou školu nastupuje J. Holík, který byl řídícím učitelem do 1. února 1938. Po jeho odchodu do penze byl na místo řídícího učitele jmenován R. Pešina.

Pan učitel Pešina se narodil 31. prosince 1894 v Soběslavi. Pocházel z učitelské rodiny, jeho otec byl řídící učitel a jeho čtyři bratři byli také učitelé. Za první světové války sloužil u pěšího pluku v Linci a roku 1917 se dostal do ruského zajetí. Po návratu z války absolvoval kurz ručních prací, kreslířský kurz profesora Růžičky, kurz tělesné výchovy a kurz zpěvu. Pan učitel Pešina byl mezi žáky velmi oblíbený pro svůj rovný přístup ke všem žákům.

V tabulce 5 zmiňuji další učitele, kteří vyučovali na radotínské škole. Za povšimnutí stojí zvýšený počet žen v učitelském sboru, poté co byl v roce 1919 zrušen celibát učitelek (to znamenalo, že se od této doby mohly učitelky vdávat, aniž by musely následně opustit učitelskou službu).⁴²

---

⁴² VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ Hana., *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011, ISBN 978-80-247-3357-9., str. 79

Tabulka 5: Seznam učitelů

Jméno	Funkce	Od	Do	Následující působení
M. Sobková	zastupující učitelka	15. září 1918	31. prosince 1918	Slivenec
L. Kašparová	zatímní učitelka	–	20. září 1919	Smíchov
B. Steinfestová	zatímní učitelka	1. října 1919	–	–
J. Zvoneček	definitivní učitel	1. října 1920	28. září 1921	Chuchle
M. Soukupová	zatímní učitelka	11. října 1920	–	–
J. Richtrová	zastupující učitelka	26. října 1920	1. září 1922	Malý Břevnov
J. Novotný	zastupující učitel	16. března 1921	–	–
J. Šťastný	zastupující učitel	16. února 1922	28. června 1922	Lipany
R. Mrázová-Jiráňková	zastupující učitelka	1. září 1922	30. ledna 1923	Řeporyjích
M. Kváčová	učitelka domácí nauky	1922	1931	Měšťanská škola v Radotíně
L. Heppnerová	zastupující učitelka	10. ledna 1923	1. října 1923	Měšťanská škola v Radotíně
J. Kracmanová	zastupující učitelka	1. září 1924	–	–
M. Štěpinová	zastupující učitelka	1. března 1926	–	–
M. Kittlerová-Houdová	zatímní učitelka	1. září 1926	1. září 1938	–
L. Kottová	–	1. září 1926	–	–
E. Šmíd	kandidát učitelství	8. září 1926	1. července 1929	Praha
M. Poledníková	kandidátka učitelství	1. září 1928	31. srpna 1932	Domácnost
J. Dražan	kandidát učitelství	15. září 1928	stále na škole	
R. Pešina	definitivní učitel	1. září 1929	4. března 1941	Důchod
A. Bartůňková	výpomocná učitelka	1. září 1929	–	–
M. Trousílková	Zatímní učitelka	1. září 1929	1. listopadu 1939	Praha
A. Šenk	zatímní učitel	1. září 1929	stále na škole	–
J. Štěpánková	definitivní učitelka	1. srpna 1930	–	–
M. Ornsteinová	kandidátka učitelství	1. září 1930	–	–
R. Holíková	výpomocná učitelka	1. září 1931	15. října 1932	Měšťanská škola v Radotíně
J. Biskup	kandidát učitelství	15. října 1932	–	–
M. Tumpach	výpomocný učitel	1. dubna 1934	1. září 1934	Roztoky
M. Klosová	zatímní učitelka	1. září 1935	1. září 1937	Velká Chuchle
K. Šimáček	definitivní učitel	1937	1. září 1938	Praha
M. Kittlerová	definitivní učitelka	1937	31. ledna 1939	Vzdala se školní služby
J. Dražanová	zatímní učitelka	1. září 1937	stále na škole	–
J. Ejemová	výpomocná učitelka	1. září 1937	1. září 1938	Velká Chuchle
J. Krhoška	výpomocný učitel	1. října 1937	1. září 1938	Kunratice
V. Zralá	definitivní učitelka	1937	31. ledna 1939	Vzdala se školní služby
J. Wolchanová	zatímní učitelka	1. února 1939	stále na škole	–

3. 3 Žáci

Dne 5. listopadu 1918 pan řídící Krček žákům vysvětlil státní převrat. A poté byly před školou na počest nabyté svobody vysázeny tři lípy.

Žáci prvních a druhých tříd se učili číst podle globální metody. „*Globální vyučování čtení znamená tedy něco o mnoho většího a zásadnějšího nežli metodu, vycházející z celých slov. Znamená, že psané slovo se stává organickou součástíkou celistvého vyučování, ba celistvé výchovy, soustředěné kolem životních zájmů dítěte.*“⁴³

Dalším předmětem, který žáci měli, byla výuka náboženství. Katolické náboženství vyučoval pan Jindřich Uhlík. Výuka evangelického náboženství probíhala jednou za čtrnáct dní v pondělí od půl čtvrté do půl páté odpoledne. Do Radotína dojížděl vikář J. Bártek z Prahy. „*K vyučování mojžíšskému náboženství docházely děti téhož vyznání k rabinátu izraelitské náboženské obce ve Zbraslavi vždy v sobotu od 2 do 3 a v neděli od 10 do 11 hod.*“⁴⁴

Například ve školním roce 1919/20 bylo z 330 žáků 165 žáků a 165 žákyň římskokatolického vyznání, 2 žáci a 1 dívka židovského vyznání a 5 žáků a 4 žákyně evangelického vyznání. V tomto školním roce někteří rodiče oznámili správě školy, že jejich děti nebudou navštěvovat hodiny náboženství, protože oni sami jsou bez vyznání. Následující rok těchto rodičů přibýlo a stav byl následující: 73 žáků a 73 žákyň bez vyznání, 66 žáků a 80 žákyň římskokatolického vyznání, 11 žáků a 13 žákyň československého vyznání, 2 žákyně českobratrského vyznání, 2 žáci a 2 žákyně evangelického vyznání a 2 žáci a dvě žákyně židovského vyznání. Z nastalé situace vyplynulo, že musela být výuka náboženství v následujícím školním roce přesunuta na odpoledne. Myslím, že tyto údaje naznačují, jak ustupoval vliv církve na vzdělávání.

3. 3. 1 Slavnosti

V tomto období si žáci převážně připomínali výročí osobností, které významně zasáhly do naší historie. Některé z těchto událostí uvádím v následující tabulce.

---

⁴³ HESSEN, Sergej. *Globální metoda či globální vyučování?: Příspěvek k filosofii počátečního vyučování*. Praha: Dědictví Komenského, 1935, str. 24.

⁴⁴ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930, str. 165

Tabulka 6: Slavnosti

Datum	Název	Jak probíhala slavnost
28. září 1929	Výročí tisíc let od smrti sv. Václava	Přiměřeným způsobem byl žákům vysvětlen význam osoby sv. Václava pro národní kulturu.
11. října 1924	Oslava 500letého výročí úmrtí Jana Žižky z Trocnova	<i>„V každé třídě promluvil třídní učitel o významu velikána pro národ, o jeho rozumové geniálnosti, charakterové bezúhonnosti, mravní jeho síle a že nejnovějším bádáním postava jeho očištěna od příhan na ni nanesených.“⁴⁵</i>
28. října 1922	Smuteční slavnost za tragicky zemřelého ministra financí A. Rašína	–
28. října	Oslava vzniku Československé republiky	Žákům byl připomenut tento slavný den. Starší žáci se zúčastnili oslavy v novém sále U koruny. Během oslavy hrála kapela, zazpíval pěvecký sbor a měl proslov řídící učitel J. Krček.
8. listopad 1929	Připomenutí bitvy na Bílé hoře	–
2. března 1924	Oslava stých narozenin hudebního skladatele B. Smetany.	–
7. března	Oslava narozenin T. G. Masaryka	Žákyně páté třídy zarecitovala báseň Česká mládež prezidentu Masarykovi a pan řídící J. Krček zarecitoval báseň Masarykovi osvoboditeli.
27. března	Oslava památky narozenin J. A. Komenského	<i>„V posledních hodinách vyučovacích v jednotlivých třídách věku žactva vhodnou připomínkou jeho působení na poli vychovatelském i usilovné jeho snaze získati pomoci a porozumění v jeho době tak těžce ztýrané vlasti.“⁴⁶</i>
4. dubna	Stromový den	Bylo vysázeno osm akátů a jeden jasan.
1. května	Svátek práce	Učitelé připomněli žákům mravní a hospodářský význam práce.
2. května	Svátek matek	Během občanské nauky bylo žáků připomenuto, že by měli mít úctu ke své matce.
26. května 1926	Padesáté výročí úmrtí Františka Palackého	–
2. června 1926	Desetileté výročí bitvy u Zborova	–

⁴⁵ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930, str. 227

⁴⁶ tamtéž, str. 164

3. 3. 2 Školní docházka

Počet žáků na radotínské škole stále stoupal, a to díky novým obyvatelům Radotína. Jestliže v roce 1900 bylo v Radotíně 102 domů a bydlelo v nich 1273 obyvatel, tak v roce 1936 jich bylo již 736 a bydlelo v nich 6000 obyvatel.

Sociální rozvrstvení žactva bylo v roce 1927 takovéto: 45,5 % žáků z rolnických rodin, 24,35 % z úřednických rodin, 19,5 % z živnostenských rodin, 10,55 % z rodin zřízců a 0,1 % žáků ze zemědělských rodin.

Školní docházka v tomto období nebyla stále dobrá. Proto se na popud správce školy zřídil výbor pro zlepšení docházky. Členy tohoto výboru byli zástupci politických stran. Tento výbor například zjistil, že žáci nechodí do školy kvůli nedostatku oděvu a obuvi. Na to reagovala Národní Jednota Pošumavská a darovala 300 korun na koupi oděvů pro tyto žáky.

Tabulka 7 dokládá počet žáků v tomto období.

Tabulka 7: Počet žáků

Školní rok	Počet chlapců na začátku šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady	Počet chlapců na konci šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady
1918/19	169	164	333	185	174	359
1919/20	170	160	330	172	170	342
1920/21	219	215	434	201	209	410
1921/22	149	157	306	154	166	320
1922/23	121	110	231	128	113	241
1923/24	181	170	351	180	168	345
1924/25	96	78	174	100	84	184
1925/26	92	72	164	92	75	167
1926/27	110	94	204	110	94	204
1927/28	104	98	219	127	101	228
1928/29	141	129	270	151	136	287
1929/30	189	158	347	189	158	347
1930/31	201	190	391	212	187	399
1931/32	226	220	426	230	192	422
1932/33	234	205	439	231	202	433
1933/34	224	201	425	215	193	408
1934/35	236	224	460	233	229	462
1935/36	241	224	465	236	215	451
1936/37	254	249	503	239	225	464
1937/38	256	238	494	249	241	490

3. 3. 3 Zdravotní stav žáků

Celkově by se dalo říci, že v tomto období byl zdravotní stav u žáků v celku dobrý, až na některé výjimky.

Na podzim roku 1918 byla po celých Čechách rozšířená takzvaná španělská chřipka, kterou přenášeli ptáci. Proto musela být škola od 7. října do 5. listopadu uzavřena.

V roce 1924 byla na škole žákyně s velmi slabou imunitou. Lékař doporučil jejím rodičům, aby s ní odjeli do Grady k moři. Rodiče tak učinili a k moři s dcerou odjeli. Bohužel však u moře jejich jediná dcera dostala zánět mozkových blan a zemřela.

Během roku 1923 musela být uzavřena třetí třída kvůli výskytu spalniček. V tomto roce jedna z žákyň onemocněla paratyfem, protože snědla zkažené maso.

Druhá třída musela být zavřena po celý leden ve školním roce 1931/32, jelikož většina žáků onemocněla záškrtem. Tato nemoc zavinila také uzavření školy na osm dní ve školním roce 1932/33.

Ve školním roce 1936/37 onemocnělo 39 žáků spálou, 6 žáků záškrtem. Bohužel tři žákyně těmto nemocem podlehly.

Červený kříž v rámci prevence uspořádal dvě zdravotní přednášky. Jedna byla určena pro žáky a druhá pro jejich rodiče.

3. 4 Spolky pro mládež

V tomto období začaly vznikat spolky, které se zaměřovaly na péči o školní mládež, zejména o chudou mládež, ale také o děti, které ještě školu nenavštěvovaly. Vznik těchto spolků byl reakcí na špatnou situaci rodin po první světové válce.

3. 4. 1 Československá péče o dítě

V květnu roku 1919 zahájila svou činnost americká mise úředně nazvaná Československá péče o dítě. Zástupci politických stran utvořili výbor (komité) a jeho předsedou byl zvolen dílovedoucí z továrny Janka pan F. Blecha. Matky s dětmi byly pozvány do školy, aby obvodní lékař vybral ty děti, které budou dostávat kakao a polévku. Kakao bylo určené pro děti do šesti let a polévka byla určena pro děti starší šesti let. Obvodní lékař vybral 230 dětí. Členové komité usilovali o propůjčení školní kuchyně pro vaření polévky a kaka. Správa školy poukazovala na to, že ve školní kuchyni není možné vařit pro takový počet dětí. Mezi dalšími argumenty proti byly tyto: „...že vyvinující se množství páry vnikne do skříní se školními pomůckami a tyto se zkaží. Děti docházející pro kakao budou rušiti

*vyučování a přestávka po druhé hodině vyučovací nestačí k podělení tak značného počtu dětí a vyučování bude tak denně o hodinu zkracováno.*⁴⁷

I přes tyto argumenty bylo povoleno jedno vaření na zkoušku. Po této zkoušce bylo jisté, že školní kuchyně je nevhodná. Rozdávání polévky a kakaa zabralo hodiny času a všechny podlahy i některé stěny byly polité a umaštěné od kakaa a polévky. Od toho dne se pro vaření využívala kuchyně v cukrovaru. Vaření obstarávala placená žena a pomáhaly jí střídavě členky všech politických stran. Žáci si chodili pro polévku po vyučování, pod učitelským dozorem.

Nejprve děti dostávaly kakao a polévku zcela zdarma a od roku 1920 museli rodiče přispívat tři koruny měsíčně. *„Mnohé rodiny po zavedení tohoto nepatrného příplatku přestaly děti tam posílati, ač velmi výživné polévky, kterých nikdo pro nedostatek a drahotu použitých potravin doma připravit nemohl, měly mnohokrát větší cenu.“*⁴⁸ Tím, že přestaly chodit některé děti, mohlo si pro polévku nebo kakao přijít jakékoliv dítě, které zaplatilo poplatek. V květnu roku 1920 byl počet porcí zredukován skoro na polovinu, jelikož v jiných obcích byla větší potřeba příspěvků od mise.

Československá péče o dítě také přispívala oblečením. Radotínské děti dostaly třicet párů bot a třicet kusů oblečení o velikonočních svátcích roku 1920.

3. 4. 2 Dorostový odbor Červeného kříže

V roce 1921 byl při radotínské škole založen Dorostový odbor pod záštitou Československého červeného kříže. Členy tohoto odboru byli žáci z obou druhých tříd a žáci páté třídy.

*„Ústředí vyslalo dvě členky, které přivezly dětem odznaky, vybídly je k vzájemné lásce, ochotné pomoci, čistotnosti a úsilí o slušný vzhled třídy, školy i obce, připjaly každému členu odznak, při čemž podáním ruky sliboval, že bude vždy jednati dle snah Dorostu Červeného kříže.“*⁴⁹

Dále pak ústředí poslalo 13 metrů šedé látky a 15 metrů modré látky. Z těchto látek ušily žákyně oblečení, které bylo buď zdarma věnováno jiným žákům, anebo za deset korun prodáno. Žáci měli dostat prkénka na zhotovení hraček pro malé děti, ale jelikož se tato práce na pražských školách neosvědčila, nedostali je. Členové odboru také uklízeli školní dvůr a jeho okolí. O těchto pracích si poté žáci dopisovali s žáky z jiných škol.

---

⁴⁷ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1908–1930., str. 164

⁴⁸ tamtéž, str. 172

⁴⁹ tamtéž., str. 185

4. Obecná škola v Radotíně za druhé světové války

„Naše tisícileté hranice, které tvořily krásné Krkonoše, bohaté Rudohoří a snivá, zalesněná Šumava, nejsou již naše. Byli jsme všichni odhodláni s naší skvělou armádou chrániti tyto přirozené hranice naší vlasti a položit i životy za ně. Ale naši spojenci nás opustili. Krutě byla zasažena, otřesena a podlomena naše důvěra v mezinárodní spravedlnost, spojenectví a přátelství!“⁵⁰

4. 1 Učitelé

Období během druhé světové války bylo velmi těžké i pro některé radotínské učitele. Učitelé A. Šenk a J. Dražan nastoupili činnou vojenskou službu dne 24. září 1938. Službu konali 20 dní a poté se vrátili zpět do školy.

V roce 1940 nepředložil svůj rodokmen pan učitel J. Říha, jelikož předkové jeho tchyně byli Židé. To vedlo k tomu, že byl propuštěn z učitelské služby na sedm měsíců. Poté si podal žádost o udělení takzvané výjimky podle tehdy platných rasových zákonů. Jedinou možností, jak tuto výjimku dostat, bylo stát se kuratoristou. A tak se stal zástupcem klubu Kuratoria pro výchovu mládeže (spolek, který pod záštitou kulturního rozvoje mládeže šířil mezi mládeží německou ideologii) a výjimku dostal. Jeho činnost v Kuratoriu se omezovala na kulturní vedení mládeže (to znamenalo, že přiděloval lístky na divadelní představení). Na radotínskou školu se však už nevrátil a nastoupil na obecnou školu v Kosoři. Ve svém životopise popsal toto období takto: *„Již za práce v Kuratoriu jsem se domlouval a později konal odbojovou činnost v šíření zpráv po různých obcích a lidem, kteří byli jako já v Kuratoriu. Jen tomu lze děkovat, že naše činnost se mohla konat pod hlavičkou strany podporované Němci. Dne 5. května jsem činně se zbraní v ruce účastnil revolučních bojů v obci Radotíně.“⁵¹*

Němci donutili řídicího učitele pana R. Pešinu, aby odešel dne 4. března 1941 na trvalý odpočinek. Po válce pan učitel Pešina vzpomínal na toto období takto: *„Jako ruský legionář, persekvován, žil s rodinou v hladu a bídě – malá okleštěná pense. Vánoč. přídavek vůbec nedostával, knihovnu leg. byl jsem nucen zničit v ceně 6.000 Kč / prohlídky 3krát v naší čtvrti! / před Gestapem.*

Svoje zbraně do r. 1939 byl jsem nucen zakopati, později zrezovatělé přinésti tajně a znova zakopati. 1 revolver a pušku lov. Zbrojní pas vydaný okres. úřadem Praha venkov nucen spáliti.⁵²

Na místo řídicího učitele nastoupil od 1. dubna 1941 A. Hlaváček. V této funkci setrval pouze jeden rok a 1. dubna 1942 nastupuje na jeho místo J. Bradáč. Tento učitel patřil také mezi oblíbené kantory.

⁵⁰ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1930–40., str. 95

⁵¹ SOKA Praha-západ, OŠV Praha-venkov, Dislokace učitelů dle obcí 1936-1944.

⁵² tamtéž

Pan učitel J. Fiala byl 1. ledna 1943 Němci zbaven místa řídícího učitele v Horních Mokropsech. Poté nastoupil na radotínskou školu na místo zatímního řídícího učitele. A po skončení druhé světové války byl jmenován dne 15. května 1945 na místo řídícího učitele.

Po spáchání atentátu na zastupujícího říšského protektora a šéfa RSHA Reinharda Heydricha se učitelský sbor vyjádřil takto: *„Dne 4. VI. podlehl zraněním utrpeným při hanebném atentátu spáchaném dne 27. V. pan zast. říšský protekt. 44 Obergruppenführer a gen. policie R. Heydrich. Učitelský sbor odsoudil dne 20. VI. zákeřný atentát na vynikajícího syna Říše a přítele čes. národa a ocenil vynikající zásluhy jeho.“*⁵³

Výnosem okresního školního výboru Praha-venkov ze dne 23. ledna 1941, číslo 1. 104/41, byly na radotínské škole zavedeny kurzy němčiny pro učitele. Kurz byl určen nejen pro radotínské učitele, ale také pro učitele z Třebotova a Horních Černošic. Učitelé absolvovali 16 hodin měsíčně a platili 32 korun. Vedoucím kurzu byl řídící učitel měšťanské školy v Radotíně.

---

⁵³ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1940–1945.

Tabulka 8: Seznam učitelů

Jméno	Funkce	Od	Do	Následující působení
M. Křivánková	Výpomocná učitelka	1. listopadu 1939	1. září 1942	Praha
J. Hříbal	Definitivní učitel	14. září 1939	30. června 1942	Propuštěn
M. Šeberová	Zatímní učitelka	1940	1. července 1941	Praha
J. Vorlíčková	Zatímní učitelka	1940	1. srpna 1941	Slivenec
J. Říha	Výpomocný učitel	1940	Stále na škole	–
J. Wolchanová	Zatímní učitelka	1. února 1939	Stále na škole	–
A. Hlaváček	Zatímní učitel	1940	15. listopadu 1941	Praha
J. Růžek	Výpomocný učitel	1940	25. dubna 1941	Zbraslav
S. Bydžovský	Výpomocný učitel	1940	1. září 1941	Měšťanská škola v Radotíně
M. Říhová	Výpomocná učitelka	1. dubna 1941	25. dubna 1941	Měšťanská škola v Radotíně
A. Maryšková	Výpomocná učitelka	1. října 1941	stále na škole	–
J. Šedivá	Zatímní učitelka	1941	31. října 1942	Propuštěna
E. Vlasáková	Zatímní učitelka	1. září 1941	stále na škole	–
K. Dostál	Zatímní učitel	1941	1. října 1943	Praha-Krč
J. Fiala	Zatímní řídicí učitel	9. ledna 1942	stále na škole	-
M. Pešková	Výpomocná učitelka	21. září 1942	1. září 1943	Velká Chuchle
M. Petáková	Výpomocná učitelka	1942	1943	Horní Černošice

4. 2 Žáci

Za druhé světové války chodilo do radotínské školy mnoho chudých žáků. Ke svačině tito žáci dostávali mléko a housku. Od ledna 1939 se ve škole stravovalo celkem 76 chudých žáků.

„Děti z dobře situovaných rodin na vybidnutí tříd. učitelů přinášeli do školy zánovní šactvo, prádlo i obuv, takže 21 nejchudším dětem zazářila očka a zaradovala se srdéčka, když si odnášely potřebné věci od svých hodných spolužáků a spolužaček.“⁵⁴

Při vánoční nadílce dne 22. prosince 1939 bylo obdarováno 144 chudých žáků. A to 25 žáků obuví, 60 žáků oblečením a 59 žáků potravinami. Všichni žáci dostali jablka, která zakoupilo rodičovské sdružení. Rodičovské sdružení také koupilo loutkové divadlo, které žáci pod vedením třídních učitelů využívali k prohlubování mravní výchovy a vyučovacího jazyka.

Dne 13. května 1939 uspořádal pěvecký sbor koncert pod vedením pana učitele Dražana v sokolovně ve prospěch zřízení školního rozhlasu. Zřízení proběhlo o prázdninách téhož roku. Rozhlas používal řídicí učitel ke svým proslovům vždy v pondělí.

⁵⁴ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1930-1940., str. 106–107

Po dlouho trvající zimě v roce 1940 nastalo v polovině března rychlé tání a déšť. To způsobilo, že hladina řeky Berounky stoupla o 4 metry. Tato situace nebyla lhostejná žákům z pátých tříd, proto mezi sebou vybrali 100 korun. Tyto peníze posléze darovali Národní pomoci pro děti, kterých se dotkly povodně.

Ve školním 1940/41 proběhly na škole týdenní výchovné kampaně. Během nich žáci pronášeli své vlastní proslovy školním rozhlasem a starali se o výzdobu chodeb a tříd. „*Téma kampaní byla: Čistota ve třídách, chodbách, záchodech a před školou, Ticho ve škole, Ochrana přírody. Kampaně se osvědčily a děti rády spolupracovaly.*“⁵⁵

Také se konaly soutěže mezi třídami ve sběru odpadových hmot. Žáci sbírali mimo vyučování po Radotíně železo, kosti a papír, které odevzdávali pověřenému učiteli. Tyto suroviny byly odváženy do továren ke zpracování. Například ve školním roce 1940/41 žáci nasbírali celkem 2671 kilogramů a vítězem se stala třída V. B. Na škole mimo jiné probíhala sbírka tkanin, odložené obuvi, léčivých bylin a plodů.

Od školního roku 1940/41 podle vládního nařízení č. 394/40 se museli všichni žáci povinně učit německý jazyk.

V říjnu roku 1943 byla školní budova zabrána německými vojáky. Proto se žáci obecné školy museli vzdělávat v budově měšťanské školy. Vyučování bylo přerušováno leteckými útoky na Prahu. Vždy, když byl letecký poplach, museli žáci opustit školní budovu. Naštěstí byl Radotín zasažen jen jednou, a to v místech nezastavěné zahrady.

4. 2. 1 Školní docházka

Během školního roku 1938/39 přibylo na radotínskou školu 39 žáků, kteří byli vyhnáni Němci ze svých domů v pohraničí.

Výnosem okresního školního výboru bylo zakázáno přijímat židovské žáky od počátku školního roku 1940/41. Proto byla z páté třídy vyloučena jedna žákyně.

Tabulka 9: Počet žáků

---

⁵⁵ SOKA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1940-1945.

Školní rok	Počet chlapců na začátku šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady	Počet chlapců na konci šk. r.	Počet dívek na začátku šk. r.	Dohromady
1938/39	269	253	522	256	263	519
1939/40	247	258	505	242	254	496
1940/41	230	256	486	232	255	487
1941/42	195	193	388	193	193	386
1942/43	226	202	428	221	207	428
1943/44	241	221	462	229	201	430
1944/45	238	198	436	239	208	447

Závěr

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat vývoj obecné školy v Radotíně v období od jejího vzniku do konce druhé světové války. V první kapitole se zabývám úplnými počátky radotínského školství. Pro toto období byly zásadní stavby nových školních budov. S tím souvisí i činnost místní školní rady, která se podle mého názoru starala velmi dobře o chod školy. Druhá kapitola přibližuje hrdinské činy radotínských učitelů, nasazení žáků do válečné pomoci a nelehké chvíle radotínských občanů v době první světové války. Tato kapitola se mi zpracovávala velmi dobře, jelikož součástí školní kroniky byla i válečná kronika. Další kapitola je zaměřena především na školní, ale i mimoškolní život žáků v období první republiky – také jsem se zaměřila na slavnosti, které se na škole pořádaly. Podle mého názoru měli žáci dříve větší přehled o významných dnech a tyto slavnosti byly záležitostí celé školy. V poslední kapitole se zmiňuji o nelehkém životě některých učitelů a žáků za druhé světové války. Mrzí mě, že jsem se o tomto období nemohla dozvědět více, protože školní kroniky byly cenzurovány.

Co mě překvapilo, byly velmi časté změny v učitelském sboru (ať už vyplývaly z tehdy platných předpisů nebo zdravotních či osobních důvodů). Z vyučujících mne nejvíce zaujal řídicí učitel Václav Schmid, který se výrazně angažoval v místní školní radě a tak pozvedl úroveň radotínské školy (Václav Schmid byl dokonce po pětadvacetiletém působení na zdejší škole jmenován 28. 9. 1899 čestným občanem Radotína). Také mne zaujalo, že se na radotínské škole vyučovalo čtení podle globální metody, protože jsem si myslela, že se tato metoda používala pouze v Praze.

Psaní mé práce mě obohatilo nejen o poznatky z historického vývoje radotínské školy, ale i o poznatky z historie našeho školství obecně. Doufám, že prací aspoň trochu přispěji k podrobnějšímu zmapování kořenů radotínské školy a k uvědomění si jejího významu nejen pro občany Radotína.

Seznam použité literatury

Historické prameny

- 1) Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích (dále jen SOkA Praha-západ), Místní školní rada Radotín (dále jen MŠR Radotín), Protokoly místní školní rady 1894-1914.
- 2) SOkA Praha-západ, MŠR Radotín, Protokoly místní školní rady 1914-1930.
- 3) SOkA Praha-západ, Obecná škola Radotín (dále jen OŠ Radotín), Pamětní kniha 1877-1907.
- 4) SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1907-1930.
- 5) SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1930-1940.
- 6) SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Pamětní kniha 1940-1945.
- 7) SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Inventář učebních pomůcek 1887-1919.
- 8) SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Protokoly učitelských porad 1873-1884.
- 9) SOkA Praha-západ, OŠ Radotín, Třídní výkaz docházky a prospěchu.
- 10) SOkA Praha-západ, Okresní školní výbor Praha-venkov (dále jen OŠV Praha-venkov), Protokoly ze schůzí okresní školní rady na Smíchově 1896-1911.
- 11) SOkA Praha-západ, OŠV Praha-venkov, Protokoly ze schůzí okresní školní rady na Smíchově 1911-1920.
- 12) SOkA Praha-západ, OŠV Praha-venkov, Dislokace učitelů dle obcí 1936-1944.
- 13) Pamětní kniha obce Radotína 1921-1955 (xerokopie uložena ve Státním okresním archivu Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích).

Regionální tištěné prameny

- 1) BREJCHA, Jaroslav. *Stručné dějiny obce Radotína, zpráva o založení a význačných událostech sboru dobrovolných hasičů v Radotíně*. Praha: František Šírl, 1936
- 2) KOLEKTIV AUTORŮ. *Kniha o Radotínu*. Praha: MILPO MEDIA s.r.o., 2011. ISBN 978-80-87040-20-1.

Odborná literatura

- 1) BOUŠEK, Václav Josef Karel., *Ve stopách volného kreslení vyšších tříd (oddělení) škol obecných, zvláště méně třídných*. Praha: Rašín, 1904
- 2) ENDT, Josef., *Místní školní rady - kulturní a osvětová činnost samosprávy*. Praha: Sociální služby, 1931
- 3) HESSEN, Sergej., *Globální metoda či globální vyučování?: Příspěvek k filosofii počátečního vyučování*. Praha: Dědictví Komenského, 1935.

- 4) KASPER, Tomáš, KASPEROVÁ Dana., *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2429-4.
- 5) KRČEK, František, KEHR Karl., *Praxe ve škole obecné: návod k vedení spořádané školní kázně a k vyučování methodickému pro učitele školy obecné a kdož jimi chtí býti*. Brno: Nákladem knihkupectví K. Winklera, 1889.
- 6) SCHEDULE, Franz, KAREL Ardelt., *Místní školní rada a její působení*. Vídeň: Nákladem A. Pichlera vdovy a syna, 1893.
- 7) VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ Hana., *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011, ISBN 978-80-247-3357-9.
- 8) VÁŇOVÁ, Růžena, RÝDL Karel, VALENTA Josef., *Výchova a vzdělání v českých dějinách: Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem*. Praha: Karlova universita, 1992. ISBN 80-7066-607-2.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam učitelů

Tabulka 2: Počet žáků

Tabulka 3: Přehled žádostí o uvolnění ze školní docházky

Tabulka 4: Počet žáků

Tabulka 5: Seznam učitelů

Tabulka 6: Slavnosti

Tabulka 7: Počet žáků

Tabulka 8: Seznam učitelů

Tabulka 9: Počet žáků

Přílohy

1901

Obrázek 1- Školní budovy

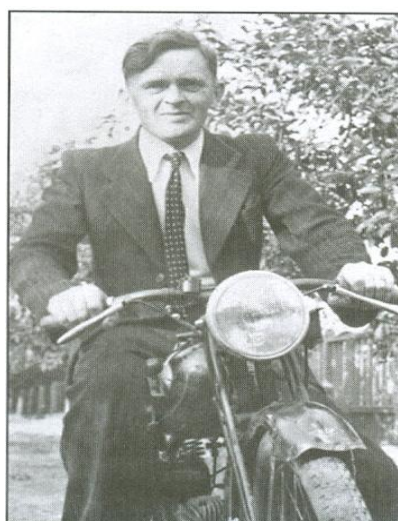
Obrázek 2- Pan učitel V. Schmid

Obrázek 3 – Pan učitel J. Krček

Obrázek 4 – Pan učitel J. Holík

Obrázek 5 – Pan učitel A. Šenk

Obrázek 6- Školní rok 1941/42